

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

**Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring
Gent V.Z.W.**

14de jaargang nr.6

15 november 1985

Ere-voorzitter : J. Tytgat, ere-notaris.

Voorzitter : G. Hebbelynck

Onder-Voorzitter : H. Collumbien

Secretaris : R. Van Geluwe, Maisstraat 235, 9000 Gent

Penningmeester : A. Verbeke

Archief en ruildienst : Mevr. A. Eggermont, Maisstraat 235, 9000 Gent

Redactie-adres : Lijnmolenstraat 149, 9110 Sint-Amansberg - Gent

Postrekening : 000-105.04.73-60, Heemkundige en Historische Kring
Gent, 9000 Gent.

Lidgeld : 250 fr. per jaar. Buitenland : 350 fr. per jaar. Steunende leden :
500 fr. per jaar. Beschermleden : 1000 fr. per jaar.

INHOUD

De Grote Kavaleriekazerne, alias het "Pesthuis".	313
Inventaire archéologique : Het Graanstapelhuis.	331
De Waterstoet van 1905.	334
Bij een huldinging.	337
Een "Vischmarkt te Gent" door Jules De Bruycker.	340
De Geschiedenis van de Vijt-Borluutfundatie en het Lam Gods.	342
Puzzel 1985.	349
Godsdiensttoestanden tijdens de 14e eeuw te Gent.	352
Onze Gentse keukenrubriek.	357
Aanwinsten 1985 Documentatiecentrum.	361
Vraag en Antwoord.	364
Steunfonds.	365
Inhoud 1985.	367

Bibliotheek en wekelijkse bijeenkomsten : in het Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis, Convent Engelbertus, Groot Begijnhof, huis nr. 46, Sint-Amansberg : elke zondag van 10 tot 12 uur (uitgenomen op feestdagen). Gesloten in juli en augustus. Bibliotheecarrese : Mevr. A. Eggermont.

Beheer : G. Hebbelynck, Voorhoutkaai 40, 9000 Gent.

Verantwoordelijke uitgever : Hugo Collumbien, Lijnmolenstraat 149,
9110 Sint-Amansberg - Gent.

AAN ONZE LEDEN

Met dit nummer eindigt de 14e Jaargang van "Ghendtsche Tydinghen".

Velen zullen het bijna niet geloven dat het reeds de 15e maal zal zijn dat wij in januari van wal steken om u weer 6 nieuwe nummers te brengen, uitpuilend van Gentse wetenswaardigheden, geïllustreerd met foto's en afbeeldingen die u vaak nog nooit gezien hebt.

Hebt u al eens nageteld hoeveel duizenden bladzijden deze 14 jaargangen vertegenwoordigen en hoeveel honderden foto's daar in staan ?

Onze Jaargang 1985 heeft u 368 bladzijden gebracht. Dat is niet mis, maar het is meer dan u denkt, want sinds ons januari-nummer maakt onze drukker gebruik van een nieuwe electronische zetmachine en - zonder dat de leesbaarheid daardoor verminderde - bevatte iedere bladzijde 10 % meer tekst. Deze 368 bladzijden stemmen dus overeen met 404 bladzijden van onze vorige jaargangen.

Verleden jaar hadden wij u verteld dat - niettegenstaande het feit dat de KOSTPRIJS voor het drukken en verzenden van 6 nummers van ons tijdschrift boven de 250 fr. lag - wij het lidgeld ongewijzigd gingen houden. Wij hebben u toen ook, tussen de regels, doen verstaan dat ook aan de mooiste sprookjes een einde komt. Zó met het lidgeld dat wij niet meer aangepast hebben sedert 1981.

Onze Penningmeester die om de twee maand een depressie nabij is wanneer hij de factuur van de drukker ontvangt, heeft uitgerekend dat in 1985 de kosten voor het drukken en verzenden van "Ghendtsche Tydinghen" boven de 300 fr. lagen. Hij heeft ons uitgelegd dat hij helemaal niet gekant is tegen filantropie, integendeel, dat hij daar zeer positief tegenover staat, maar dat het ook een kwestie is van "blijven duren" en dat het, zoals wij nu bezig waren, niet kon blijven duren. Hij heeft ons enkele berekeningen voorgedaan. Het was een korte maar zeer indrukwekkende demonstratie. Wij konden er geen speld tussen krijgen. Wij hebben wel geprobeerd, maar het ging niet.

Dus... Moesten wij redelijk zijn, dan zouden wij met een kostprijs van meer dan 300 fr. plus de onvermijdelijke verhogingen die er zeker zullen komen in 1986, ons lidgeld moeten vaststellen op 350 fr. Maar als het er op aankomt onze vrienden-leden een plezier te doen kunnen wij heel onredelijk zijn. Zo ook nu. Het lidgeld voor 1986 wordt 300 fr. Voor de leden in het buitenland 400 fr. Belgische militairen in Duitsland blijven genieten van de vaderlandse prijs van 300 fr. Hoe wij er in slagen de kwadratuur van de cirkel op te lossen ? Dat doen wij niet, het zijn onze leden die het doen. Bekijk eens op p. 365 het groot aantal bescherm- en steunende leden. Is dat niet formidabel ? Wij zijn althans zeer onder de indruk gekomen van deze spontane blijken van sympathie en het is met een gevoel van dankbaarheid dat wij de namen op deze lijst lezen. Wij zouden het zeer op prijs stellen mochten zij deze mooie geste hernieuwen in 1986. En mochten anderen - die het zich kunnen veroorloven - deze erelijst nog imponanter maken.

Iets anders : verschillende leden laten jaarlijks hun tijdschriften inbinden en zijn daar zo enthousiast over dat zij andere leden zouden willen aansporen dit ook te doen. Daarom geven zij ons de naam en adres van hun boekbinder. Voor begrijpelijke redenen kunnen wij deze niet publiceren; er zijn trouwens boekbinders en drukkers genoeg die graag dit karweitje zullen opknappen. De prijzen schommelen tussen 50 fr. voor een eenvoudige uitvoering en enkele honderden frank voor een écht boek met goudgestempelde rug. Tips te bekomen bij onze Bibliothecaresse.

Een laatste punt : Haal a.u.b. ONMIDDELLIJK uw pen of ball-point boven en vul vlug dat betalingsformulier in. Pro memorie : wij hebben geen encaisseurs en het nummer van onze PCR. is 000-1050473-60.

Gerechtigdigde bedede van onze penningmeester : Schrijf duidelijk, naam en adres, zo mogelijk lidnummer. Voor dames die betaalden, 't zij onder hun meisjesnaam, 't zij onder de naam van hun echtgenoot, verander a.u.b. niets aan het tot hiertoe gebruikte systeem. Grote dankbaarheid zal daarbij betoond worden door onze (bij manier van spreken) schatbewaarder.

DE GROTE KAVALERIEKAZERNE ALIAS HET "PESTHUIS"*

Dat dienstplichtigen de pest hebben aan hun kazerne kan men begrijpen. Dat het leger zijn soldaten onderbrengt in een "Pesthuis" kan alleen te Gent gebeuren.

De pest, die afschuwelijke besmettelijke ziekte die in vroegere tijden regelmatig onze streken kwam teisteren, bracht er het Schepencollege toe een speciaal gasthuis voor lijders aan deze "zwarte dood" op te richten. (1) Een geschikte bouwplaats vond men op het Zand. "t Sant op de Keyserstraete door het Vijfwintgat" was een onvruchtbaar en verlaten stuk laag zandplateau volledig geschikt voor het afzonderen van pestlijders.

Het hospitaal kwam klaar in 1582. Het werd in het Noorden begrensd door het Klein Scheldeken, ten westen door de Keyserstraete (nu Brusselsepoortstraat), in het Oosten door de Neer-Schelde en ten zuiden door schrale gronden. Enkele schamele huisjes zoomden de Keyserstraet.

Over het uitzicht en de omvang van het gebouw vermelden de archieven weinig. De kaart van Hondius (1641) vertoont drie afzonderlijke gebouwen, het langste langs de Schelde, de twee andere langs de Keyserstraete. We weten dat de Gentenaars reeds van bij het begin het hospitaal de naam "Pesthuis" of nog "huis van Sinte-Macharius" gaven. (2)

Het gasthuis bood plaats aan 200 zieken. In tijden van epidemie stierven ongeveer 60 % van de patiënten binnen de drie dagen. Daarom werd de ziekte in de volksmond ook de "haastige ziekte" genoemd. De doden begroef men ter plaatse, zoals latere opgravingen bewezen.

De leiding van het huis lag bij een pestmeester of -meesteres. Meestal waren dit, zoals ook de verplegers, geestelijken die zich met de zieken lieten afzonderen en veelvuldig ook aan de plaag bezweken.

In pestvrije perioden verpleegde men er soms gewonde soldaten. In september 1651 echter, kon men aan de vraag naar plaats geen gevolg geven; "we hebben, ingevolghede vande authorisatie vande vergaderijnghe, ons overghesonnen, alle uysterste debvoiren ghedaen omme de ziecke ende ghequetste soldaten, die alhier fil à fil noch zouden moghen overcommen vanden westen (3), te doe accomoderen in andere plaetse dan in het hospitaal van de Bylocque, dan niet connen becommen, want het Pesthuys, twelcke de commodieuste is, nu gheinfecteert is ende gheoccupeert van eenighe ghepestifereerde...". (4)

Begin 1670 bevond het Pesthuis zich in zodanig slechte staat dat er geen herstellen meer mogelijk was. De bouwkundige A. Van Der Linden kreeg

* Het eerste artikel in deze reeks verscheen in "Ghendtsche Tydinghen" 1985, nr. 4.

1072

1
Onditien waerop men
bestiden sal van weygen
mit Edels sieren besponen
vander houe der stode van
Opstadt midtsgel d'iere frans
de suid. Int sang se vande
verdron set londers, onds
marchen van der monts suib
d'ionds vore der post suib
om op de huyser tracte door
set vijf vent gade alid op de
Conditiu sijnende volghend.

Voorom so de annoumde gesandte af te
breken tot de zonde toe alle de sande
suib, onds mider, togfui de voornomde
huysen tracte besjinnend van der set
soeffsuib dat A. Raonde bissche der uote
and linder boou der sijn staond op de erf
van set voornomde post suib, onds dat
tot togfui die roete doorte van set
voors. post suib, midtsgel de solus suib, onds
vinder profytelijc af te breken, sonde
vande materialen te breken, olt segrind
prijncipalijc de tijgedaeken, onds de solus

Afb. 1. Eerste bladzijde uit de bouwovereenkomst van 1672. S.A.G. Modern archief serie F.

de opdracht een volledig nieuw gebouw te plannen. In 1672 was het zover dat de aannemer Frans de Smedt onder volgende voorwaarden een nieuw gasthuis kon bouwen : “Tevoren is de annemer ghehouden af te breken tot den gronde toe alle de haude huysen ende mueren jehens de voornoemde keyserstraete beginnende van aan het hooghuys dat is staende tusschen den noot ende lyndeboom die sijn staende op de erfe van het voornoemde pesthuys ende dat tot die groote poorte van het voorseyde pesthuys midtsgaders de selve huysen ende mueren profytelijck af te breken sonder veele materialen te breken ofte schenden principelijck de ticheldaeken ende selve materialen bij een te vergaderen ende die te legghen op de plaetse waer men hem annemer ordonneren sal...”. (Afb. 1)

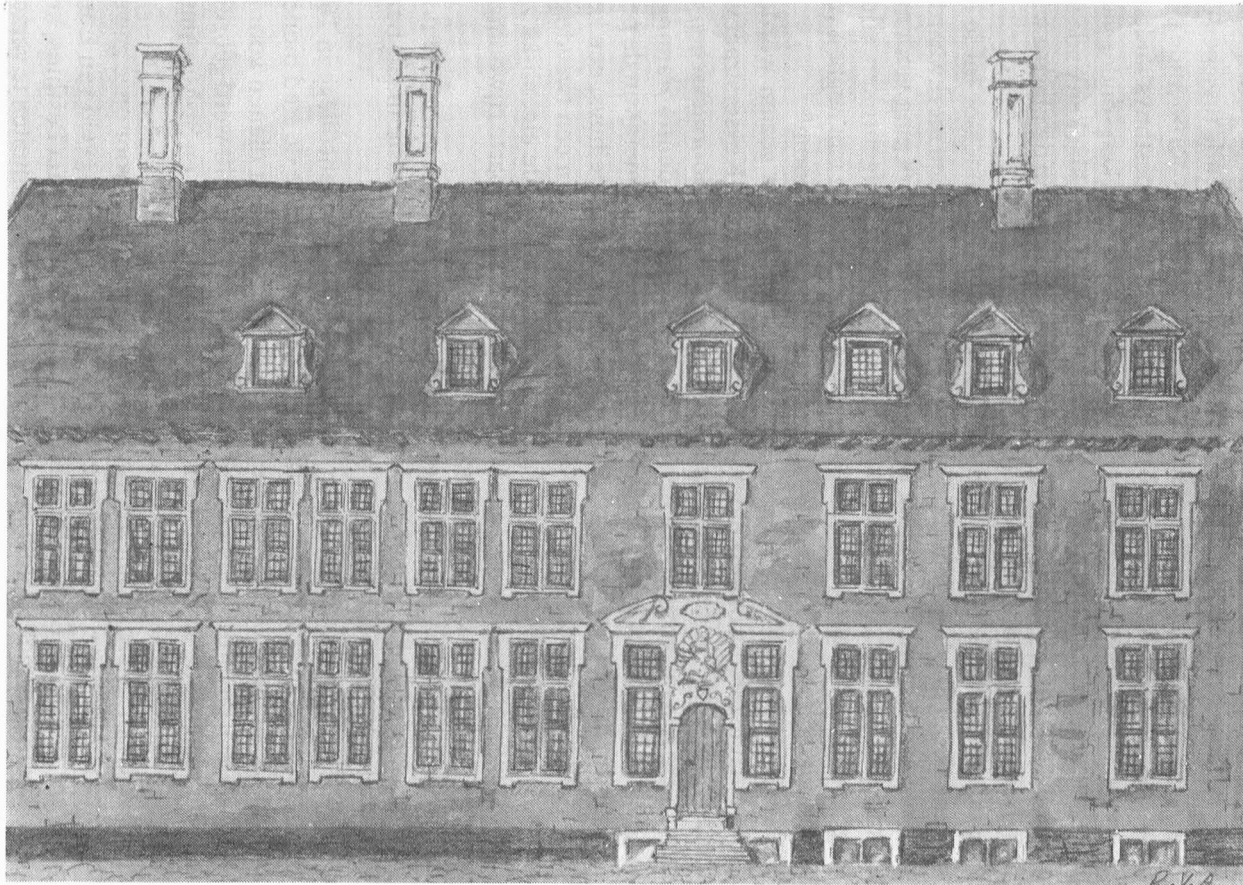
Het bouwverdrag telde 16 bladzijden en vertelde de aannemer tot in het kleinste detail hoe het nieuwe pesthuis er moest uitzien. Een merkwaardigheid die aantoonst hoe vernuftig men vroeger reeds te werk ging vindt men in volgende aanmerking; “naer dat de voorseyde huysen afgebroken, sijn te maecken ende delfen de fundamenten ende dat ter diepte van neghen voeten onder de kerf die ghecapt is inde voornoemde lyndeboom”.

Na afwerking mocht het nieuwe huis van St-Macharius gezien worden. (Afb.2) Het volledig onderkelderde hoofdgebouw aan de Keyserstraet was tot drie duim boven de grond, opgetrokken in “blauwe doornicxschen arduyn”. De rest in “armentierschen steen”. De venster- en deuomramingen in gele zandsteen. In het huis bevonden zich, naast de kamers van de pestmeester en de verplegers, ook “een grote saele, een schotelhuys, een keuken, een botterije en een vertreckplaets ofte sekreet”. In een tweede gebouw, op de binnenkoer langs de Neer-Schelde, waren de eigenlijke ziekenlokalen ondergebracht. Ze waren opgetrokken als aparte rijwoningen met een verdieping en een mansarde.

In 1678 lagen er geen zieken in het gasthuis. Na de inname van Gent door de Franse generaal d’Humièrre werd het huis, voor de eerste maal, bezet door niet gekwetste militairen.(5)

Om de bijna lege stadskas aan te vullen legde het Schepencollege in 1683 een belasting van één stuiver (sol) op iedere zak tarwe die de stad binnenkwam. De helft van de zo verkregen inkomsten moesten dienen voor de herstellingen en uitbreiding van het Pesthuis. De andere helft werd gebruikt voor de restauratie aan de kerken St-Michiels, St-Niklaas en St-Martinus. (6)

Het einde van de 17e en het begin van de 18e eeuw waren voor onze gewesten zeer noodlottig. Nooit bevatte het gezegde “België slagveld van Europa” meer waarheid. De Gentse ziekenhuizen, waaronder het Pesthuis, kregen gekwetste of zieke soldaten van verschillende nationaliteiten te verzorgen. Fransen ruimden de plaats voor Engelsers en Pruisen. Op hun beurt moesten die verdwijnen voor Zweden of Duitsers, die uiteindelijk de plaat poetsten voor Spanjaarden.

Afb. 2. Pesthuis in 1672. Nagetekend uit atlas Goetghebuer. S.A.G.

Een brand vernietigde in 1692 het dak en de eerste verdieping van het linker gedeelte van het hoofdhuis aan de Keyserstraat. Er was waarschijnlijk geen geld om de verdieping te herbouwen. Het nieuwe dak werd daarom rechtstreeks op de gelijkvloerse ruimten geplaatst. Op de tekening van het gebouw in de tweede helft van de 18e eeuw (Afb.3) kan men dit nog duidelijk zien.

Eindelijk kwamen er ook voor onze streek rustiger tijden. Door de vredes van Rastadt en Baden (6 maart en 7 september 1714) komen de Zuidelijke Nederlanden onder Oostenrijks bewind. Het oude huis van St-Macharius bleef voorlopig hospitaal. Regelmatig bezetten voorbijkomende troepen de soms leegstaande lokalen.

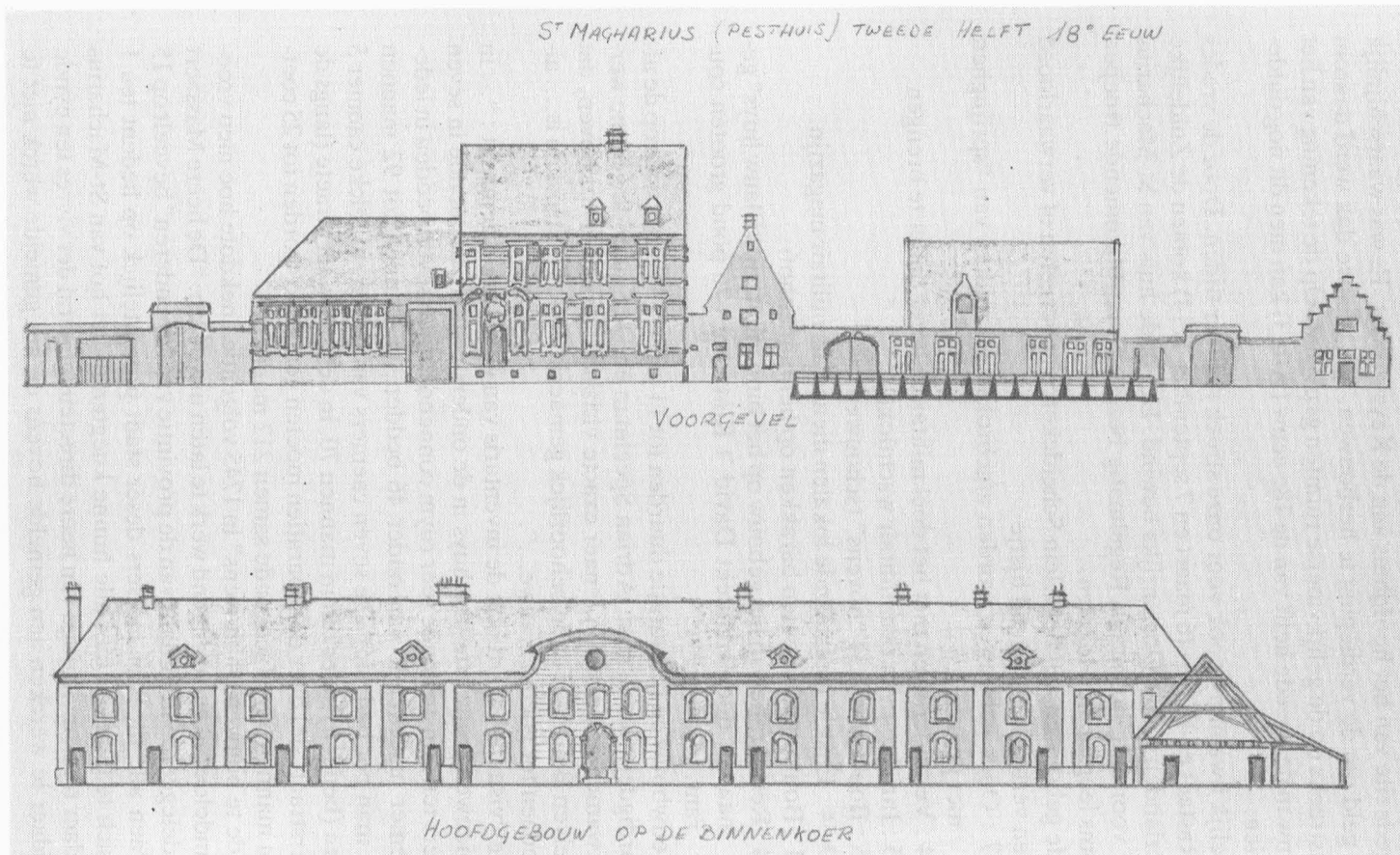
Dat de gebouwen aan het Klein Scheldeken niet vergeten of verwaarloosd werden vertelt het volgend lijstje :

- 1717 : Oude gebouwen worden afgebroken bij middel van "sprijnghen met poer".
- 1734 : Veranderingen met het doel militairen beter onder te brengen.
- 1735 : Inrichten van een militair wachtlokaal.
- 1745 : Bouwen van 34 "hovens" (schouwen).
- 1749-54 : Enkele leegstaande lokalen dienen als militair magazijn.
- 1751 : Bouwen van houten barakken op het binnenhof:
- 1754 : Restauratie van het gebouw op het binnenhof, nu "Blauw huys" genaamd, door architect David 't Kint voor 676 pond grooten courant. (7)

De nieuwbouw en restauratie duurden tot 11 juli 1755 datum waarop de afgevaardigden van de stad, Adrian Speelman en De Smedt de gedane werken kwamen inspekteren, "naer exacte visitatie van onder tot boven, dat den selven Bauw wel ende behoorlijk gemaect ende voltrocken is,... aldat gedaen ter goeder trouwe...".

Na die "visitatie" werd ook de inventaris van de plaatsen gemaakt : "... in den nieuwen bouw ofte blauhuys in de onderste stagie bestaende in seven caemers ten minsten ende seer ruym connende staen seven bedden in iedere caemer maeckende van onder 46 bedden, in mannen tot 92 mannen (twee man per bed, sic). De seven caemers van boven, tot elcke caemer 5 coetsen (bedden) maecken in mannen 70, in den bouw ter straete (langs de Keyserstraat, sic) daer de separatien moeten gemaect worden tot 25 coetsen, in mannen 50. Maeckende samen 212 mannen".

Over de te bouwen 34 "hovens" in 1745 volgende anekdote hoe men vroeger handelde om een dringend werk te laten uitvoeren. "De heere Massaert gesubdelegeerde intendant van de provintie van Vlaenderen" beveelt op 15 juli; "aen alle meester metsers deser stadt promptelijck op hedent ten 1 uren sich te begeven met alle hunne knegten in het hof van St-Macharius om aldaer ter aenwijsijnghe van heere directeur general der vivres ten eynde van aldaer te wercken aen gemelde hovens en het gemelde werck niet te

Afb. 3. - Pesthuis in de 2de helft van de 18e eeuw.

- Aan het gebouw op de binnenkoer is er ondertussen weinig veranderd. Men kan er heden nog dezelfde structuur bewonderen (zie Afb. 11). Nagetekend uit atlas Goetghebuer S.A.G.

verlaeten tot dat het selve sal wesen volmaeckt op peyne van daer toe te wesen geprest".(8) Op dezelfde wijze werden de kooplieden Gillis Gersschap, Jan Verhaege, Frans De Wilde en Jacques Durieu verplicht "2000 sacken calck op peyne van daer toe te worden geprest", klaar te houden. De kalk zal afgehaald worden en geleverd door "alle voerlieden deser stadt die zich geladen en wel ook om 13 uur in het St-Macarius moeten bevinden". Wel moet er worden bijgezegd dat "den heer Bernard de Wilde, van wegen het collegie van als nu voort als dan wort geautoriseert sullende promptelijck gesorght worden voor de betaelijnghe der gemelde wercken". Ook zou er gezorgd worden voor een militaire wacht "tot het beletten van desordres aen het gemelde werck".

Vanaf 1745 verhuurde de Stad de gebouwen aan de Staat. De hospitaal-functie van het oude Pesthuis is hiermee beëindigd. Alleen militairen zullen in het vervolg nog de lokalen bewonen. Het eerste volledige regiment dat de kazerne kwam bezetten was dit van de Dragonders van St-Ignace.

Voor niet te achterhalen redenen, werden in 1783 enkele oude gebouwen en een stuk grond tussen de kazerne en het Klein Scheldeken verkocht. (Afb. 3) (de poort en de muur en nog enkele aansluitende gebouwen links van het hoofdgebouw). Op deze plaats is later de huizenrij die nu nog bestaat opgetrokken (waaronder de winkel van Sam). (Afb. 4)

Tijdens het jaar van de Brabantse Omwenteling huisden de patriotten van het Regiment van Gent in het Pesthuis.

Bij dekreet van 27 juni 1810 werden alle militaire gebouwen afgestaan aan de steden die ze daarvoor moesten onderhouden en bemeubelen.

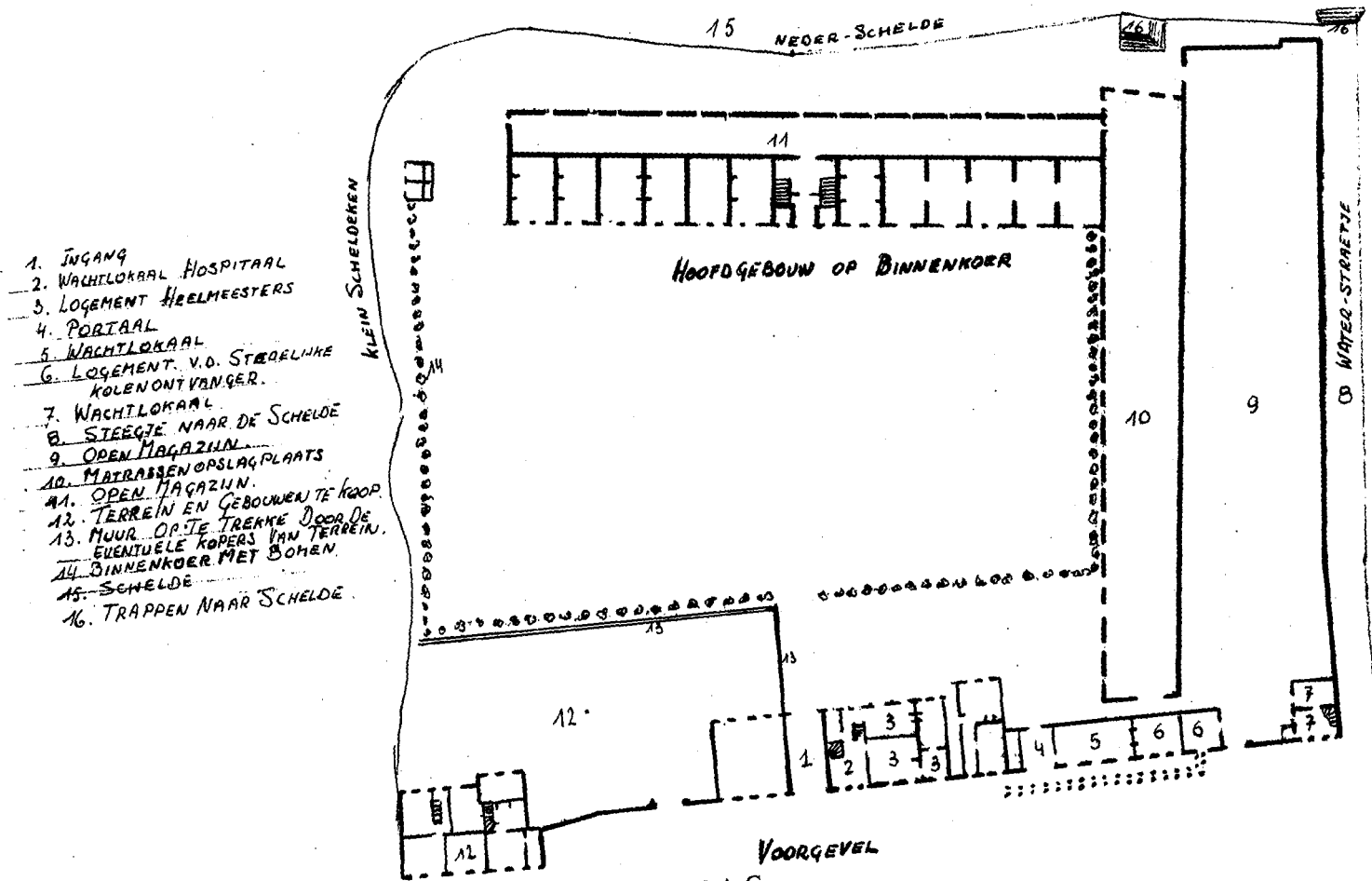
De Pruisen en de Kozakken kwamen on in 1814 bevrijden van het Franse juk. De kazerne in de Keizerstraat was in zo slechte staat dat men er alleen nog paarden in onderbracht. De soldaten werden bij de burgers ingekwartierd. (9)

Tussen 1814 en 1833 trachtte de stad de gebouwen zoveel mogelijk woonbaar te maken. Ook enkele stallen werden vervangen.

In 1823 onteigende men het huis van Jean Baptiste Maelcamp. Hij kreeg de som van 11.340 gulden voor zijn eigendom dat tegen de kazerne aanleunde. Na aanpassing liet men er soldaten in logeren.

De schildersbaas Henri Trinconi mocht in 1833 het ganse complex herschilderen. Nog maar pas was de verf droog of het Ministerie van Oorlog bood de stad aan het garnizoen te vergroten, onder voorwaarde voor de nodige plaats te zorgen. Het Schepencollege nam het voorstel aan. (10)

Waren de soldaten in vroegere tijden, zowel op het platteland als in de steden, geschuwd als de pest, vanzohaast ze niet meer bij de burgers werden gelogeerd waren ze voor de meesten welkome verbruikers. De Stad kreeg per man en per paard een vergoeding. Daarmede kon ze de kazernege-

Afb. 4. Grondplan uit 1783. Nagetekend uit atlas Goetghebuer. S.A.G.

bouwen onderhouden. Daar er niet te nauw gekeken werd als het over logement voor militairen ging, bleef er meestal geld over. De herbergen en winkeltjes rond de kwartieren deden gouden zaken. De leveranciers van levensmiddelen en van hooi, stro en haver hadden niet te klagen. Ook de meisjes van plezier waren tevreden. De begoede burgers vaarden er ook niet slecht bij. Ze konden hun huizen aan de getrouwde officieren verhuren en hun jonge dochters aan de ongehuwden kwijtraken. Op al deze handelingen kon de stad dan nog een belasting heffen.

Daar er dus meer kavalerie naar Gent kwam moest het Pesthuis aanzienlijk worden vergroot. Zeven huisjes langs de "Brusselsche straet" (vroegere Keyserstraet) palend aan het "Water-straetje" alsook een woonst met hof in hetzelfde straatje, alles eigendom van pastoor Louis Charles Kervijn, werden onteigend. De aanbesteding tot afbraak van deze woningen geschiedde op 13 mei 1835 "op verhooging en bij keers-branding". (Afb. 5) De aangekochte huizen en gronden hadden 66.860 frank gekost. Het geld kwam gedeeltelijk uit de schadeloosstelling die de Nationale Regering de stad had uitbetaald voor de afbraak van een vleugel van de voetvolkkazerne op de Kattenberg (nu Leopoldskazerne) tijdens de revolutie van 1830. (11)

Buiten het centrale huis op de binnenplaats, verbouwde men het oude Macharius-hospitaal volledig. Als de vernieuwde kazerne in 1836 klaar was had ze haar huidig uitzicht aangenomen. (Afb. 6 en 7) Veel groter geworden en tot twee verdiepingen opgetrokken bood ze slaapruijnte aan 600 man. (12) Ook de paarden waren niet vergeten. Twee grote stallen met smidse gaven plaats aan 350 dieren. (Afb. 6 Nr. 1 en 2) Dit aantal werd in 1845 uitgebreid tot 485 door het inrichten van een derde stal. (Afb. 6 Nr. 3) Ook het gelijkvloers van de woonblok langs de Brusselse straat was voor meer dan de helft in gebruik als stalling. De bouwkosten beliepen 164.375 frank waarvan de Staat 59.100 fr op zich nam.

Voor de militairen was de situatie nu veel verbeterd. Voor de omwoners niet, integendeel. Samen met het afschaffen van het Waterstraatje, ook nog Pesthuisstraatje genoemd, was de mogelijkheid water te halen uit de Nederschelde verdwenen. Er moest dus een openbare pomp in de plaats komen. Het driehoekig pleintje vóór de ingang van de kazerne leek geschikt voor het graven van een waterput. Het kruis dat er reeds stond vóór 1534 (panoramaplan van 1534) verving men door de monumentale pomp die er nu nog steeds het drukke kruispunt versiert. (13)

Tussen 1836 en 1940 veranderde er niet zoveel meer in en rond het kavaleriekwartier. We vermelden hierna de interessantste data's :

- 1858 : bouwen van een prison met 16 cellen langs de Scheldekaai.
- 1863 : Vanaf 1 april werden de Cuirassiers eenheden afgeschaft en vervangen door Lansiersregimenten. Het 2de Cuirassiers dat op dit ogenblik in Gent verbleef hing zijn cuiras en prachtige stalen helm met

REGERING VAN GEND.

BERIGT.

AENBESTEDING

Op verhooging en by keers-branding van het afbreken van de Huyzen N° 21, 23, 25, 27, 29, 31 en 33 gestaen ten voorhoofde in de Brusselsche-straet, alsmede de Gebouwen staende in den hof geteekend N° 19, in het Water-straetje.

Burgemeester en Schepenen,

Verwittigen het publiek dat zy den eersten der aenstaende maend Juny, ten tien uren voor-middag, in de Kapelle-Kamer ten Stadhuize, by keers-branding en op verhooging, zullen aanbesteden het afbreken van de Huyzen hier boven gemeld, op de conditien goedgekeurd door de wettige Overheyd, de welke zyn berustende in de eerste Afdeeling der Kantooren van de Regering, alwaer een ieder er kennis kan van nemen, alle dagen, de zon- en feest-dagen nytgenomen, van negen uren 's morgens tot 's middags, en van twee tot vyf uren naer-middag.

Gedaen ten Stadhuize van Gend, den 13 Mey 1835.

VAN CROMBRUGGHE.

Ter ordonnantie, den Secretaris, ROTTIER.

Gend, drukkery van de Wedawe L. DE BUSSCHER-BRAECKMAN, Stads-Drukker, Koorn-merkt.

Afb. 5. Bericht van aanbesteding 13 mei 1835. S.A.G. Modern archief sectie F.

- vederbos aan de haak en kreeg een dolman en een chapska met de kleuren van het 4e lansiers in de plaats.(14)
- 1873 : De kazernen komen ten laste van de Staat. Het duurde tot 22 juli 1876 vooraleer de gebouwen volledig hersteld waren en het P.V. van overname getekend.
 - 1882 : In de maand maart verwoest een orkaan het latrinepaviljoen. Eerst in 1886 plaatst men twee nieuwe toiletgebouwen. Men kan zich afvragen waar de lansiers intussen hun broek lieten zakken, misschien aan de Kleine of Neerschelde ?
 - 1887 : Een stuk terrein afgegeven aan Bruggen en Wegen voor het verbreden van de Schelde.
 - 1888 : De Scheldekaai is vernieuwd en men heeft een leuning geplaatst. Er komt een wachtlokaal op de Scheldedijk.
 - 1902 : Het gebouw met de cachotcellen wordt gedeeltelijk gebruikt als munitiedepot voor kleine munitie.
 - 1904 : De tram komt door de Brusselse straat. De trammaatschappij vraagt toelating de vasthechtingen voor de elektrische leidingen aan de kazernemuur te mogen plaatsen.
 - 1908 : Een "auvant" gebouwd tegen het blauwhuis.

Onder de oorlog vond de Duitse kavalerie onderdak in het kwartier. (Afb. 8) Ook de militaire telefooncentrale vond er een plaats. Voor dit doel plaatste men een "eindpaal" op het gebouw langs de Brusselse straat. (Afb. 9) Deze moest dienen om al de telefoondraden, over de daken heen, naar de telefooncentrale te leiden. De installatie is na de oorlog in gebruik gebleven bij het Belgisch leger. (Afb. 7)

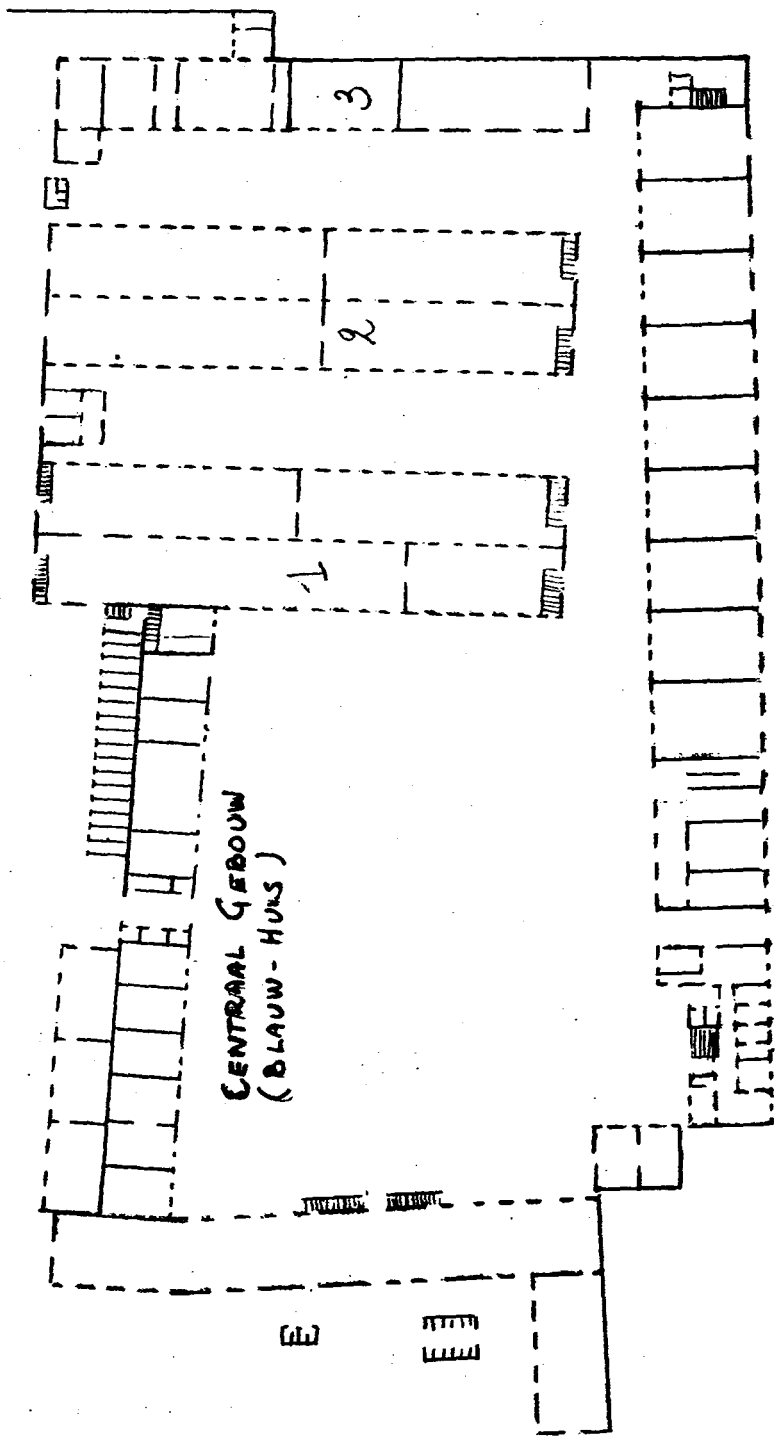
Een leuke anekdote over deze eindpaal. In 1932 was het de trompetters verboden het "lichten uit" in fantasie te blazen. De muzikant moest naast het wachtlokaal en onder toezicht van de postoverste het zeer korte slaapsignaal geven. Op een avond was de trompetter van dienst, Van Vlaenderen, nergens te vinden. Paniek bij de wachtmeester. Maar geen nood, klokslag 10 uur klonk uit de hemel de prachtige in fantasie gebrachte sonnerie. Hoog boven de telefoonmast liet Van Vlaenderen, in een roes, zijn kunde horen. Op het luidruchtig en langdurig bravogeroep volgde natuurlijk een tweede uitvoering. Wat de man s'anderdaags van zijn kommandant heeft meegekregen is ons niet bekend. (met dank aan de heer FUMIÈRE voor deze anekdote)

- 1922 : Langs de Schelde komt een loods met werkplaatsen.
- 1924 : Elektriciteit aangelegd in gans het kwartier.

Vanaf 6 januari 1933 moesten alle kazernen en andere militaire gebouwen worden aangeduid met de naam van een gesneuvelde uit de eerste wereldoorlog. De kavaleriekazerne kreeg de titel "Kapitein Kommandant de Hollain".(15)

Op 2 april 1933 werd in de "Hollain" een memoriaal ingehuldigd ter ere van

NEDERSCHIEDDE

CENTRAAL GEBOUW
(BLAUW-HUIS)

BRUSSELSE STRAAT

KLEIN SCHELDEN

Afb. 6. Grondplan uit 1876.

de artilleristen van de 1e Legerdivisie gesneuveld tijdens de oorlog.(16) (Afb. 10)

Het Klein Scheldeken, Arm der Vijfwindgaten, dat reeds vele jaren lag te stinken, dempte men eindelijk in 1939. In het vooruitzicht een tweede ingang aan het kwartier te maken werd de verworven grond aan de kazerne toegevoegd.(17) Tijdens de tweede wereldoorlog bevolkte de Duitse bezetter het kwartier.

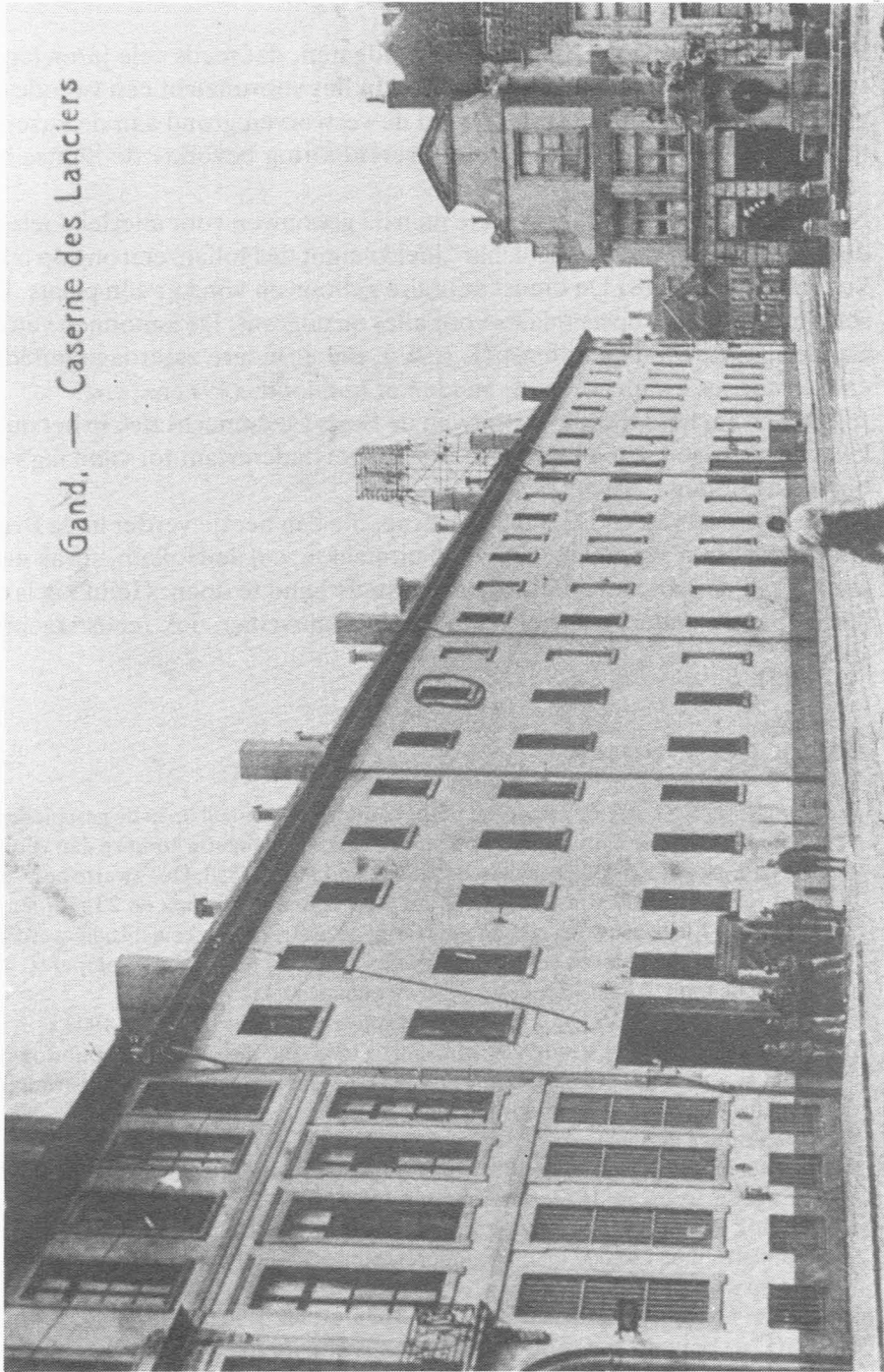
Na de bevrijding in 1944 gebruikte men de gebouwen voor allerlei doeleinden. De fameuze dienst "Sedichar" hield vanuit de Hollain een oog op onze kolendistributie.(18) De dienst militaire gebouwen vond er een plaats. De stallen dienden als opslagplaats voor alles en nog wat. De kanonnen van de Landelijke Luchtafweerdienst (L.L.A.), die er iedere zaterdagmiddag enkele uurtjes kwam oefenen, hadden er hun loods,(19) enz; enz.

In 1961 kwam het Hoofdkwartier van de Basis Luchtmacht zich in het oude kwartier vestigen. Ze hebben het er goed gevonden want tot vandaag verblijven ze er nog.

Bij de verkoop van de Demanet kazerne, die een beetje verder in de Bruselsepoortstraat lag en eigenlijk deel uitmaakte van de Hollain, sprak men er ook van de grote kavaleriekazerne van de hand te doen. Gelukkig is dit niet gebeurd, anders was het oude Pesthuis misschien ook reeds afgebroken.

BIBLIOGRAFIE - NOTEN

- (1) Larousse du XXe siècle : De ziekte duikt voor de eerste maal op in de geschiedenis in het jaar 429 vóór Christus, als pest van Athene. Regelmatig komt ze dan voor in Azië en Europa. Ze sloeg het zwaarst toe tussen 1346 en 1353. De "zwarte pest" zoals ze toen genoemd werd vergde 25 miljoen doden in Europa en 23 miljoen in Azië. In de XVIe eeuw bereikt de pest terug onze streken, speciaal Italië werd geteisterd. In Milaan bleven er na de epidemie van de 250.000 inwoners amper 60.000 over. In de loop van de 18e eeuw overwon men de ziekte.
- (2) P. Claeys : La peste à Gand. In : Notes et souvenirs, tome II, blz 89. 1904
- (3) Niettegenstaande de "Vrede van Munster" (1648) die de tachtigjarige oorlog beëindigt gaat de oorlog tussen Spanje en Frankrijk door. Gent bleef Spanje trouw en kreeg dus de gewonde Spanjaarden te verzorgen.
- (4) F. De Potter : Petit cartulaire de Gand. blz 233. 1885.
- (5) Door het huwelijk van Willem III van Oranje met Maria van York, erfgename van de Engelse troon in 1677, verviel voor Frankrijk het verbond met Engeland. Lodewijk XIV wilde tonen wie er de baas was in de lage landen en stuurde generaal d'Humières met 120.000 man Vlaanderen binnen. Gent werd na een heldhaftige strijd op 9 maart 1678 ingenomen.
- (6) Diericx : Mémoires sur la ville de Gand. Tome II, blz 219. 1815.
- (7) S.A.G. modern archief serie F, Pesthuis; "Aan mijn Edl heeren Schepenen der stadt Ghendt, verthoondt reverentelijck David t'Kindt meester timmerman in Ghendt dat hij op den 21sten augusti 1754 van voordere heeren heeft aengenomen

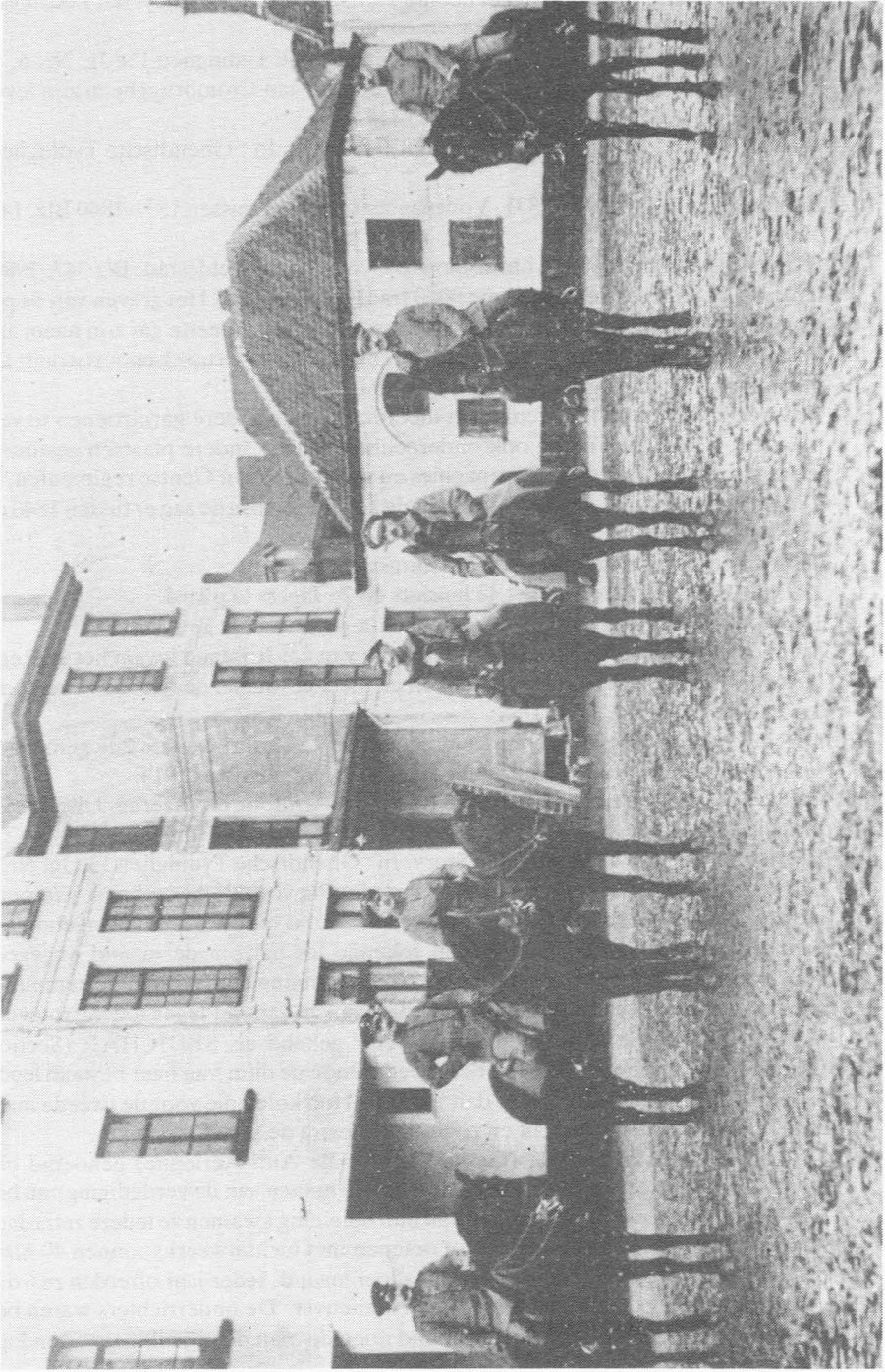
Gand. — Caserne des Lanciers

Afb. 7. Kazerne rond 1920. Verzameling Mr. Bombay.

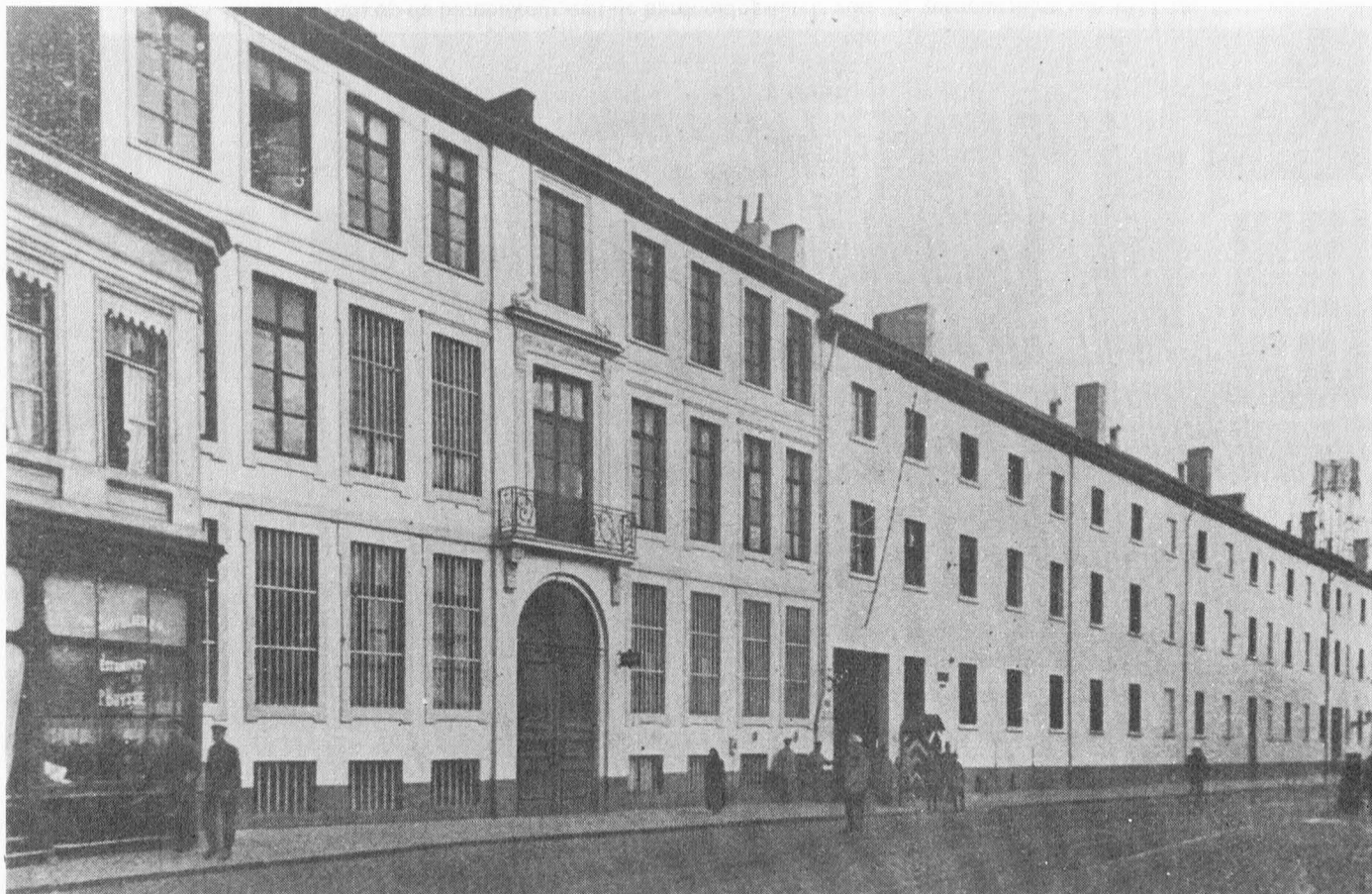
- den aerbeyt ende leverijnghe tot de restauratie ende ermaecken van den Bauw genaemt het Blauw huys gestaen in het hof van Ste Macharius geseyt het Pesthuys”.
- (8) S.A.G. modern archief serie F, kazernen.
 - (9) R. Van Aerde : Kozakken te Gent. In : Ghendtsche Tydinghen 11e Jg. Nr. 6.
 - (10) J. J. Steyaert : Levensschets van den heer Joseph van Crombrugge in zijn leven Burgemeester der Stad Gent. Blz 103. 1844.
 - (11) R. Van Aerde : De omwenteling van 1830 te Gent. In : Ghendtsche Tydinghen, 9e Jg. Nr. 3.
 - (12) Destanberg : Gent sedert 1831. Voornaamste gebeurtenissen 1831-1840 Blz. 146. 1903.
 - (13) S. Janssens : In het openluchtmuseum te Gent, de Arteveldestad. Blz 347. 1980. Er kan nog bijgezegd dat de pomp 9000 frank heeft gekost. Het graven van de put kwam op 5.749 fr. Het pleintje dat vroeger “ten kruise” heette gaf zijn naam aan de bakkerij op de hoek van de Rijke Klarenstraat en de Brusselsepoortstraat. De naam boven de ingang is reeds lang overschilderd.
 - (14) Het was vroeger traditie, eenheden meermaals naar andere garnizoenen te verplaatsen. Geregeld werden ook ondereenheden naar andere plaatsen gestuurd. Zo lagen er meestal enkele kompanies en escadrons, van Gentse regimenten, te Oudenaarde of Aalst. De bezetting van de kavaleriekazerne zag er tussen 1840 en 1914 ongeveer uit als volgt :
 - 1840 tot 1863 : afwisselend 1e en 2e Cuirassiers.
 - 1863 tot 1889 : afwisselend het 4e lansiers en 2e Jagers te paard.
 - 1889 tot 1914 : het 4e lansiers en enkele batterijen van het 1e Artillerie.
 Na deelgenomen te hebben aan de bezetting van het Rijnland kwam het 1e Regiment Artillerie de gebouwen betrekken en bleef er tot aan de tweede wereldoorlog in 1940.
 - (15) Ter nagedachtenis van de kommandant van de 2e batterij van de 2de gemengde brigade, gesneuveld te St-Margriete-Hautem op 18 augustus 1914.
 - (16) Geschiedkundig overzicht van het 1e Regiment Artillerie en kazerne. Uitgegeven ter gelegenheid van het 100 jarig bestaan van het regiment. 1936.
 - (17) R. Van Aerde : De Vijfwindgaten Story. In : Ghendtsche Tydinghen 13e Jg. Nr. 4
 - (18) Onze steenkool was na de bevrijding broodnodig voor de heropbouw van onze industrie (kolenslag minister Van Acker). De strijd moest worden aangebonden met een leger sluikhandelaars. Men rekende uit dat om de maand ongeveer 100.000 ton verdween tussen de plaats van ontginning en deze van bestemming. De kontroletoek was zo immens groot dat men ze aan het leger toevertrouwde. SEKOVER (Sectie Kolen Verdeling) beter gekend als SEDICHAR (Section Distribution Charbon) deed zijn best. Gedurende de duur van haar bestaan legde ze onder andere beslag op meer dan 1.000.000 ton kolen die voor de tweede maal in de handel werden gebracht en zo nog eens extra de schatkist spekte.
 - (19) De L.L.A. meestal G.T.A. (Garde Territoriale Anti-Aérienne) genoemd bestond uit vrijwilligers die aktief wensten deel te nemen aan de verdediging van het grondgebied. De eerste 8 maanden van hun opleiding kwamen ze iedere zaterdag namiddag een paar uur les nemen of oefenen met luchtafweerkanonnen 40 mm. Na die periode gebeurde dit nog één maal per maand. Ieder jaar offerden ze 6 dagen verlof op om deel te nemen aan een manoeuvre. De onderrichters waren beroepsmilitairen. In de Gentse volksmond noemde men de vrijwilligers “Zondag-soldaten”.

Roger VAN AERDE

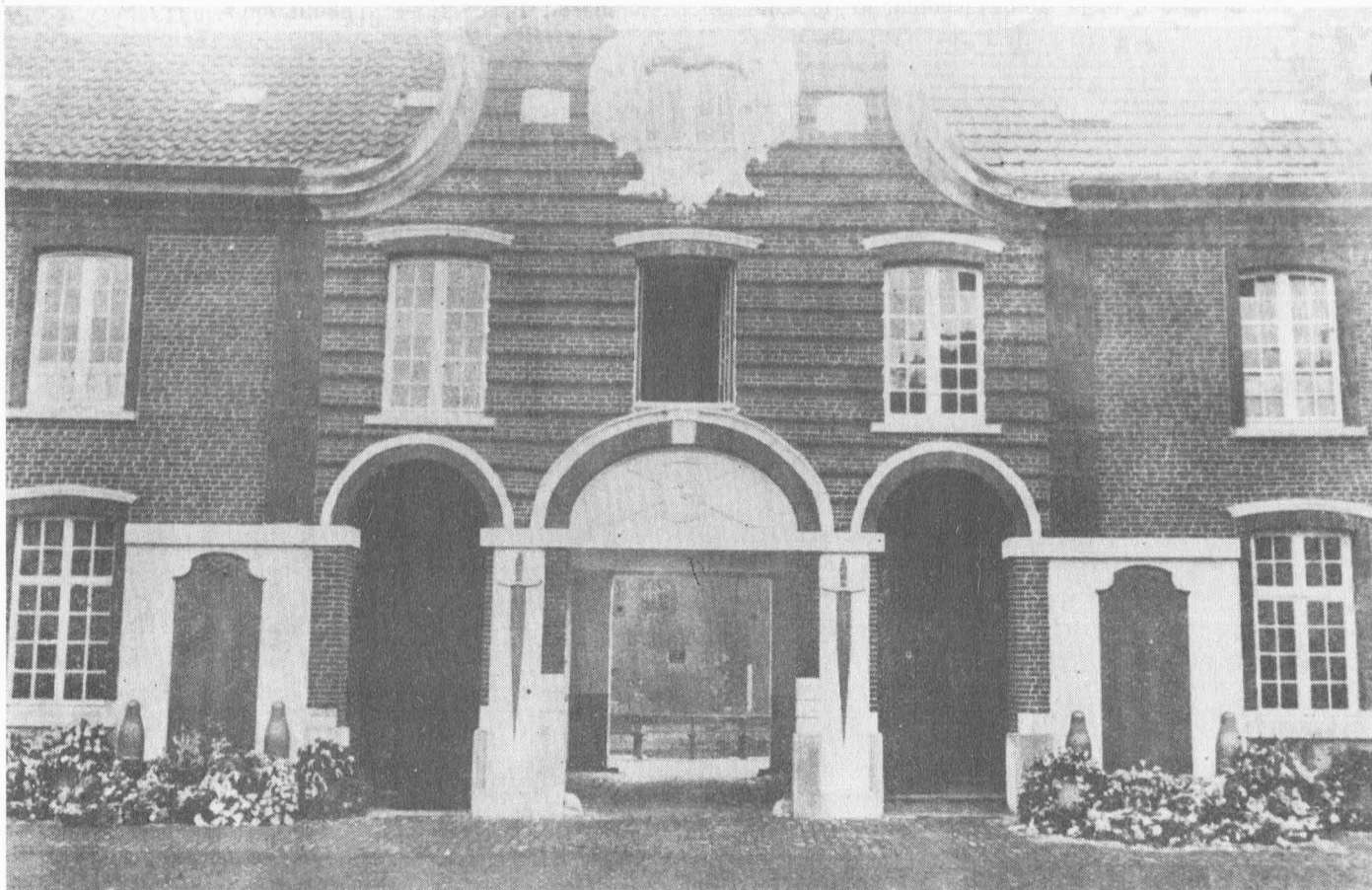
1984

Afb. 8. Duitse cavalerie op de binnenkoer van de kazerne (1914-18).

Afb. 9. Onder Duitse bezetting (1914-18). Rechts boven het dak de "mirador" of eindpaal van de telefoonverbindingen.

Afb. 10. Blauwhuis op de binnenkoer met de herdenkingstafels voor de gesneuvelden van 1914-18. Vergelijk ook met de tekening op Fig. 3.

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE NR. 12

Op 21 april 1897 stelde Em. Varenbergh, in de rubriek "Burgerlijke Bouwwerken - Graslei - XIIe eeuw", in het Frans een fiche op over

HET GRAANSTAPELHUIS

Het gebouw gekend onder de naam van Graanstapelhuis (Spijker) (1) is een van de eigenaardigste van de stad Gent. Het vertoont de kenmerken van de Romaanse stijl, maar het is onmogelijk de juiste bouwdatum te bepalen.

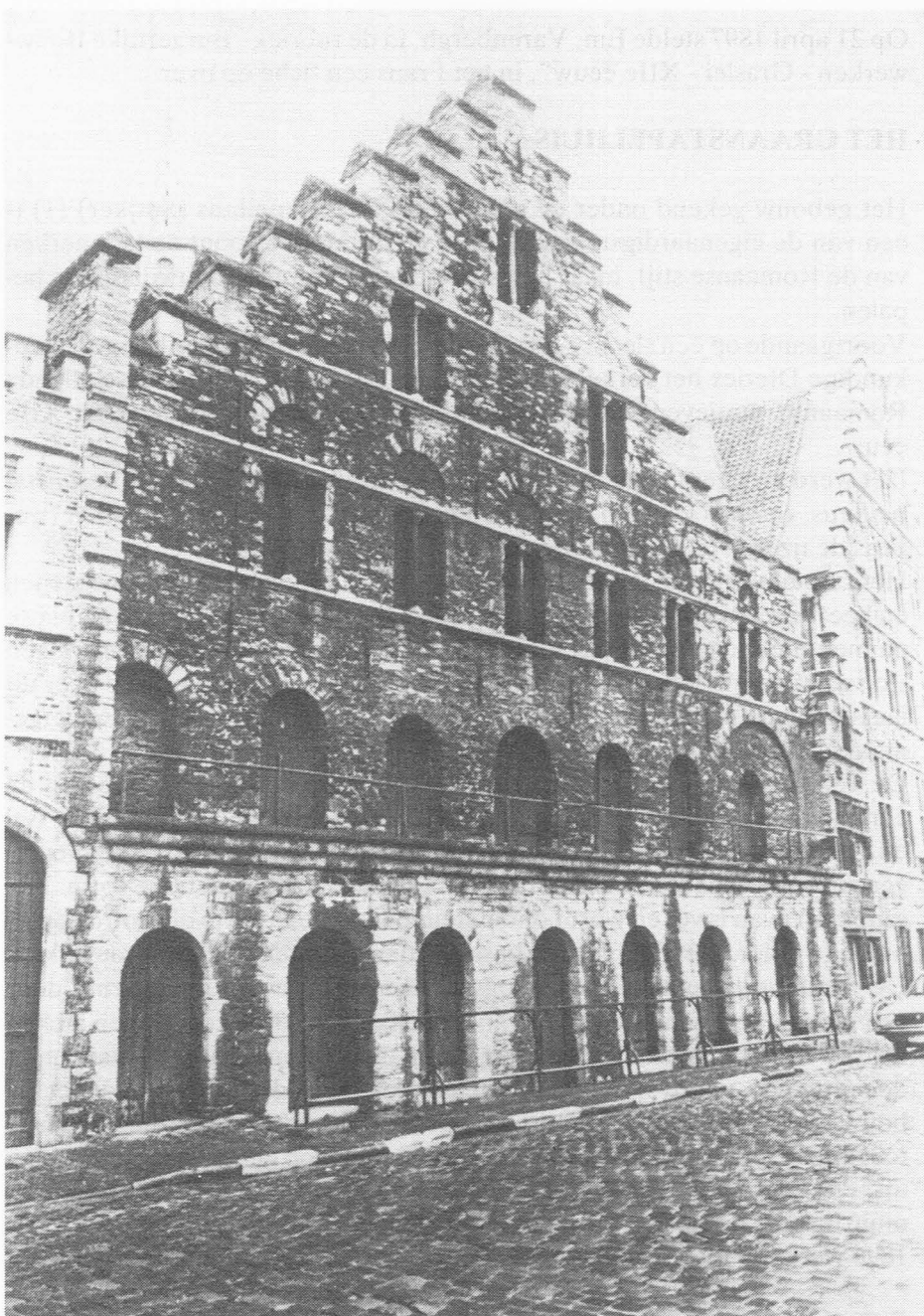
Voortgaande op een slecht geïnterpreteerd document, schrijft de geschiedkundige Diericx het verkeerdelijk toe aan het jaar 1323. De verschillende Romaanse motieven van dit bouwwerk wijzen natuurlijk naar de XIIIe eeuw.

Het werd vroeger aangeduid met de naam *Spiker* (stapelhuis), *Coerenstapelhuus*, *tolhuus van den coerne*, *steen en huus met de yseren leenen* (wegens de ijzeren leuning van de gaanderij op de verdieping).

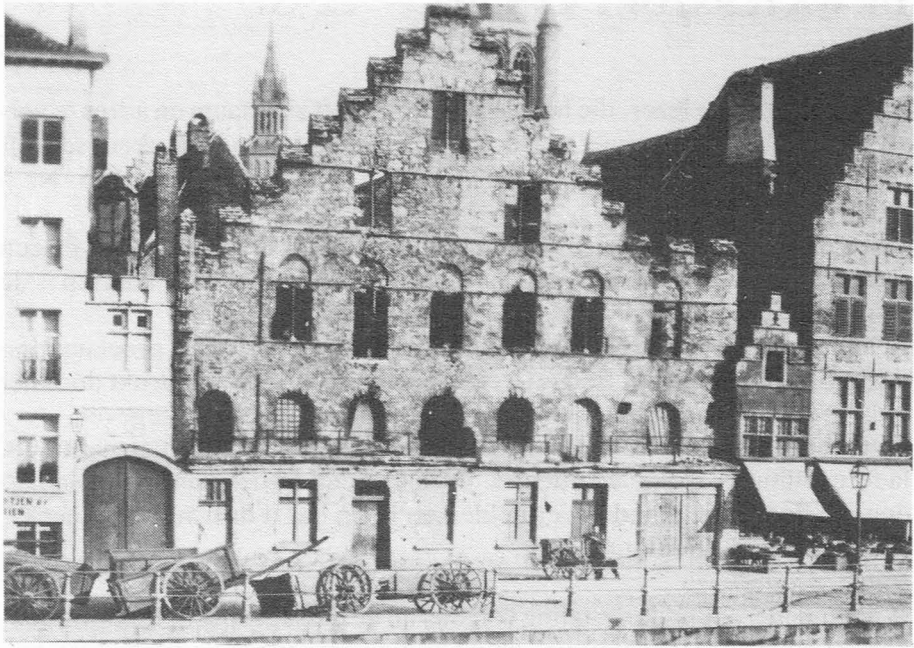
Het stapelhuis is breder dan het hoog is, het is gebouwd met kleine stenen en heeft een grote puntgevel die trapsgewijs opgaat en bedekt is met platte pannen met een dubbele helling. Het heeft 4 verdiepingen die inspringen t.o.v. het gelijkvloers, wat toegelaten heeft een galerij te bouwen over dit laatste om de toegang van de verdiepingen bij middel van ladders te vergemakkelijken.

De vensteropeningen van het gelijkvloers zijn rechthoekig; deze van de eerste verdieping, ten getalle van 7, zijn rondbogig zonder enig versiersel en voorzien van ijzeren traliewerk. De vensters van de overige verdiepingen zijn eveneens rondbogig, maar van een meer karakteristieke vorm. Het timpaan ervan is vol en wordt ondersteund door een zuiltje of centrale, zeshoekige pijler, met dekplaat en basis die dient als steunvlak voor de luiken. De rondbogen hebben geen boogversieringen en worden gevormd door een eenvoudige samenvoeging van gewelfstenen; deze rondbogen steken lichtjes uit. Het laatste venster rechts van de verdieping is geplaatst buiten de puntgevel, er boven staan 2 kantelen. Aan de andere zijde wordt het gebouw afgesloten door een muur die reikt tot aan de derde verdieping en de toegang belet tot de galerij. De vensters steunen op een uitstekende muurlijst en ter hoogte van de vensterpost zijn ze eveneens verbonden door een muurlijst die herhaald wordt op de bovengelegen verdiepingen. In februari 1896 werd het interieur van het gebouw vernield door een brand.

Cf. Diericx, *Mémoires sur la ville de Gand*, t.II, pp.255. - Schaeyes, *Histoire de l'architecture en Belgique*, t.II, pp.162-163. - Fr. De Potter, *Gent*, t.II, pp. 477-498. - Varenbergh, *La maison de l'étape*, in de *Messenger des sciences historiques*, 1872,

Graanstapelhuis op de Graslei. Foto : Stadsarchief.

De Spijker na de brand van 1896.

pp. 1-10. - Id., *Bulletin du Cercle historique et archéologique de Gand*, 1896, pp. 60-70.

(1) Het stapelrecht vormde een privilege krachtens hetwelk de Gentenaars een deel van de lading van de schepen die graan vervoerden, mochten weerhouden en bij hen te koop stellen. - Cf. Gaillard, in de *Messenger des sciences*, 1849 p.232; - Em. Varenbergh, *Histoire des relations diplomatiques entre la Flandre et l'Angleterre* (1874), pp.182, 267, etc. etc.

NASCHRIFT

Het graanstapelhuis op de Graslei was niet - zoals sommigen menen - HET graanstapelhuis. Het was er één van de enkele honderden die Gent telde ten tijde van het stapelrecht.

De niet zo voor de handliggende naam "Spijker" zou afgeleid zijn van het oud Latijns "Spicarium" wat zo veel betekent als graanstapelhuis. Een feit is dat het Duits woord "Speicher" gebruikt wordt in de zin van : zolder, vliering, pakhuis, korenschuur.

De Spijker brandde helemaal uit in de nacht van 24 op 25 februari 1896. Enkel de gevel weerstond. De eigenaar wilde hem afbreken om er een modern woonhuis te zetten. In 1897 kocht de Stad de resten aan om op de plaats een stadsgevangenis te bouwen. De plannen waren reeds gemaakt door de stadsarchitect Charles Van Rysselberghe. Gelukkig opteerde men tenslotte toch voor een volledige restauratie, die in 1902 op prachtige wijze uitgevoerd werd door de architect August Van Assche.

H.C.

DE WATERSTOET VAN 1905

Een sympathieke lezer, die helaas vergeten heeft zijn naam en adres te vermelden zodat wij hem niet persoonlijk hebben kunnen bedanken, schrijft ons in verband met de vraag van de Heer G. Thielens (Gh. Tyd. 1985 - Nr. 4 p.252) het volgende :

“Van deze Venetiaanse feesten die plaats vonden in 1905 bestaat er een reeks van 20 kaarten, maar wegens de blauwe kleur van deze kaarten is de fotocopie zeer onduidelijk.

In het boek “Le Jubilé National 1905 - 75e Anniversaire de la proclamation de l'indépendance de la Belgique (fête jubilaire de 1905)”, gedrukt door het huis Vromant, wordt het relaas van de feestelijkheden weergegeven.

Te Gent grepen o.a. de volgende plechtigheden plaats : Cortège nautique, la fête militaire, la fête vénitienne. Ik zend u een fotocopie van de bladzijden die de feestelijkheden vermelden en hoop dat u daarmee de Heer G. Thielens een plezier kunt doen.”

Wij laten hieronder de vertaling volgen van de passages die betrekking hebben op de “Cortège Nautique” en de “Fête vénitienne” en vermelden terloops dat in een van onze volgende nummers een artikel zal verschijnen van onze medewerker de Heer Michel Steels over de feestelijkheden van 1905.

DE WATERSTOET

De Koning verschijnt vervolgens op het balkon van het Paleis van Justitie om de waterstoet te zien passeren. De stad Gent leent zich voortreffelijk voor dit soort feestelijkheden.

Aan het hoofd van de stoet vaart het yacht van de Administratie van Bruggen en Wegen met aan boord de diensthoofden. Volgen : het yacht van M. Van der Stichelen; de boot de “*Jubilé*” (volgens tekeningen van de heer De Vos en De Wette) op dewelke borstbeelden zijn opgesteld van Leopold I en Leopold II, omringd door de strijders van 1830; de vaartuigen van de *Architectuur*, de *Beeldhouwkunst* (M. de Maertelaerte), de *Schilderkunst* (MM. De Vos en De Wette), de *Letterkunde* (MM. De Vos en De Wette), de *Muziek* (M. Jothiers), het *Onderwijs* (MM. De Vos en De Wette), de *Sport* (MM. De Vos en De Wette), talrijke bebloemde yachten; de boot *Vlasindustrieën* (MM. De Vos en De Wette) en *Metaalindustrie* (M. Jothiers), van de *Invoer- en Uitvoerhandel* (Firma De Baerdemaecker, tekeningen van M. F. De Smét); zeer originele Zeelandse boten (M. Cassauwers); de boot van de *Mutuelle Congolaise* (MM. De Vos en De Wette). De tuinbouwverenigingen hadden de versiering verzekerd van de 4 boten voorstellende, *Flora*, *l'Avenir Horticole*, de *Glorificatie* en de *Sierteelt-handel*.

Deze vaartuigen zijn prachtig : een opeenhoping van een bloemenweelde met kunstsmak; bloemenslingers, een groepering van bloemen en planten vormen een bewonderenswaardig, overvloedig geheel.

Deze paradevloot trekt voorbij de Koning op de tonen van een meeslepende muziek.

Deze stoet is absoluut prachtig en origineel; hij strekt tot eer van zijn organisatoren, met aan het hoofd de heer Boddaert, schepen van de Stad Gent, bijgestaan door de heren Lucien De Cock, Ch. Lybaert en Michel. Vele Gentse verenigingen hebben er aan gehouden hun medewerking te verlenen aan de figuratie van de stoet. Citeren wij de Gymnastische Volksmaatschappij, de Liederkrans, Van Crombrughe's Genootschap, l'Association athlétique la Gantoise, de Royal Club Gymnastique, Racing Club, Jeanne d'Arc, de Antisocialistische Katoenbewerkerbond.

De "clou" van de waterstoet is zonder twijfel de deelname geweest van de landbouwverenigingen. De Koninklijke Vereniging voor Landbouw en Plantkunde had aan M. L. de Landtsheere de zorgen toevertrouwd de boot te versieren *Flora* voorstellend. De *Avenir Horticole* was het resultaat van de samenwerking van de Maatschappij der "jongeren" met de heren De Wette en De Vos, De Cercle horticole Van Houtte had de nagedachtenis willen roemen van de beroemde tuinbouwkundige-explorator. De promotoren ervan waren de heren Joseph Vindevogel en Joseph Hullebroed. De maatschappij *l'Union* van St-Amandsberg had een stoomboot uitgeleend; M. Michiels had er symbolisch de *Sierdeelhandel* gegroepeerd.

Gedurende het voorbijtrekken van de stoet drukte de Koning verschillende malen zijn vleierende indrukken uit voor de organisatoren van dit mooi schouwspel aan zijn entourage.

DE VENETIAANSE FEESTEN

Op 9 juli moest er een Venetiaans feest gegeven worden in Gent. Een onweer heeft de best voorbereide plannen gedwarsboomd en heeft in een omzien, op het ogenblik van vertrek, onherstelbare schade aangericht aan de vaartuigen.

Ziehier de volgorde van de waterstoet :

1. Het yacht van Bruggen en Wegen.
2. Gent en de Vlaamse steden in de XVIe eeuw.
Op dit vaartuig nemen de trompetters en trommelaars plaats, alsook de vuurwerkmakers die een vuurwerk afsteken.
3. Een muziekkorps.
4. Vaartuig van de Maagd van Gent, omringd door talrijke figuranten.
5. Yacht van de heer de Hemptinne.
- 6.7.8.9. Vaartuigen met afzonderlijke zangers.
10. Vaartuig van de Draak met trompetters en trommelaars.
11. Vaartuig van het Keizerrijk (Keizer Karel). Onder een baldakijn is

Margaretha van Parma gezeten. Voor haar bevinden zich jachthoornblazers en de leden van het gemengd koor van de *Melomanen*, onder de leiding van M. Aerschodt.

12.13. De vaartuigen van de Schelde en de Leie, voorafgegaan van een vuurspuwende dolfin.

14. Apotheose van het Vlaams gedeelte.

Op deze 2 laatste vaartuigen waren er watervallen en verlichte fontein-
nen. De boot van de brandweer was schitterend verlicht.

De heer Dutry-Massy had zich belast met het aanbrengen van de elec-
trische installatie op de vaartuigen.

Volgde dan het Venetiaans gedeelte.

15. Yacht van M. Coppens die de volgende gondels sleepte :

16.17.18.19. Gondels met afzonderlijke zangers die zichzelf begeleiden
met gitaar of mandoline.

20. Vaartuig (sleepboot) van de Leeuw van St-Marcus en St-Joris, met
trommelaars, trompetters en fluitspelers.

21. De boot van de Ambassade van Venetië (XVIe eeuw), voorgesteld
door het gemengd koor van Ledeberg, onder de leiding van de heer
Hullebroeck.

22.23. Vaartuigen met muziek.

24.25. Zeilschepen.

26. Yacht van M. Loore.

27. Gondel met afzonderlijke zangers.

28.29. Gondels met leden van de Kring van de studenten-mandolinisten.

30. Vaartuig (sleepboot) met trompetters, trommelaars en fluitspelers.

31. Vaartuig de *Bucentaure*, galei van de Dogen van Venetië, waarop le-
den van de Cercle Choral plaatsgenomen hadden, onder leiding van M.
Duvosel.

Achter deze boot en achter deze van de brandweer volgt een vlot vanaf het-
welk vuurwerk afgeschoten werd.

Duizenden nieuwsgierigen waren bijeengetroeft langs de oevers waar de
stoet voorbijvaarde.

Het Vlaams gedeelte had het meest geleden van het onweer. Enkel de boot
van de brandweer met zijn talrijke waterstralen die uit de koppen van zee-
monsters met vlammende ogen en muilen kwamen, bood een fantastisch
aanzicht. Ongelukkiglijk waren de batterijen accumulatoren die het boven-
ste deel van de boot en lichtcascades van de boot van de Schelde en de Leie
moesten verlichten, uitgevallen.

In het Venetiaans gedeelte hebben de zeer originele gondels, het groot
vaartuig van de Venetiaanse ambassade en bijzonderlijk de *Bucentaure* he-
vig applaus uitgelokt.

De stoet zou zeer mooi geweest zijn indien het ongelukkig onweer de plan-
nen van de organisatoren niet had gedwarsboomd. Hij ontving evenwel een
zeer groot curiositeitssucces.

BIJ EEN HULDIGING

Het is bij ons ten lande de gewoonte, wanneer iemand gehuldigd wordt, hiermee te wachten tot hij een leeftijd bereikt die in ronde getallen uitgedrukt wordt. In de volkskunde noemt men dit de magie der getallen. Deze getallen zijn 50 (wanneer men Abraham ziet), 60, 65, 70, 75 en 80. Als de persoon in kwestie nog leeft, ook nog 90 en 100. Een allerlaatste keer als hij overleden is.

Dit alles is bij onze gehuldigde niet van toepassing want, rekest zelf, hij werd

geboren te Ledeberg op 15 december 1923. Hij is een frele verschijning met een zachte stem en een innemende glimlach.

Laten wij u niet langer in het ongewisse over wie we het hebben : het is Prof. Dr. Alexander Karel Evrard. (Sander voor de vrienden).

Hij deed de Grieks-Latijnse Humaniora bij de Jezuiten in de Savaanstraat waar hij in 1941 zijn diploma behaalde met grote onderscheiding. In 1950 behaalde hij het diploma van Doctor in de genees-, heel- en verloskunde aan de Rijksuniversiteit te Gent. Daarna koos hij de specialisatierichting van de psychiatrie. Hij volgde hiermede het spoor van zijn vader die eveneens professor in de psychiatrie was aan de R.U.G. Wij gaan u niet lastigvallen met al zijn studieverblijven, leeropdrachten en diploma's, evenmin met zijn steeds hogere benoemingen aan de R.U.G. aangezien deze zijde van zijn druk beroepsleven niet het doel is van onze huldiging. Enkele feiten willen we hier nochtans vermelden. Diploma van Doctor in de Geneeskunde aan de Rijksuniversiteit van Leiden in 1953. Diploma van specialist in de Neuro-Psychiatrie verleend door de Faculteit der Geneeskunde te Gent in 1956. In 1969 werd hij tot docent benoemd aan de Faculteit voor Psychologische en Pedagogische Wetenschappen bij de R.U.G. En in 1970 tot gewoon hoogleraar.

In 1964 werd hem het ereburgerschap van de Staat Texas toegekend op grond van bemoeiingen op het gebied van kulturele uitwisseling en zorg voor gehandicapte kinderen . In verband met zijn werk schreef hij ook honderden artikels in diverse vaktijdschriften alsmede verschillende boeken. Maar de redenen waarom we in feite de gehuldigde in het zonnetje zetten zijn voornamelijk de initiatieven die hij nam in verband met het glorierijk verleden van Gent. Dit uitte hij door het inrichten van manifestaties, het aanbrengen van gedenkplaten, het oprichten van monumenten en het

schrijven van vele tientallen artikels in verband hiermede.

En dat het schrijven hem in het bloed zit bewijzen eerstens de Prijs van het Davidsfonds die hij bekwam op 2 april 1938 en tweedens zijn aanvaarding als lid van de Vereniging van Oostvlaamse Letterkundigen op voorstel en onder peterschap van Prof. Dr. Paul De Keyser.

Bekijken we nu eens van naderbij de verschillende activiteiten die hij betreffende zijn geliefde stad inrichtte.

In 1953 zien we hem aan het werk als secretaris van het Comité voor de herdenking van de Slag van Gavere waarvan het voorzitterschap werd waargenomen door Prof. Dr. Paul De Keyser. Hierbij werden de 16.000 Gentenaars herdacht die door de troepen van hertog Filips de Goede, 500 jaar voordien, aldaar werden afgeslacht. Het was een bloedige episode van de strijd tussen Gent en de hertogen van Boergondië om de hegemonie over Vlaanderen. Als secretaris heeft hij bergen werk verzet wat als resultaat gaf, een plechtigheid die een ganse dag duurde en beurtelings plaatsgreep in Semmerzake en Gavere. Als getuigen van dit eerbetoon aan de Gentenaars die toen 500 jaar terug hun leven gaven voor de vrijheid van Gent, werden er twee monumenten onthuld. Het eerste op de Markt te Gavere, gebeiteld door Frans Tinel, het tweede een jaar later te Semmerzake door Geo Vindevogel.

In 1952 had hij, volledig op eigen kosten, aan het Gemeentehuis van Merelbeke een arduinen gedenkplaat laten aanbrengen ter herinnering aan het tragisch offer dat 500 jaar eerder de Gentse vaandrig Cornelis Seysonne (of Sneyssens) had gebracht, eveneens in een ander gevecht tegen de troepen van dezelfde hertog.

Het volledig op eigen kosten aanbrengen van gedenkplaten werd nadien nog meerdere malen door hem hernomen. Noemen we hen hier op een rijtje : In 1960 in het Ingelandgat een bronzen gedenkplaat ter herinnering aan Prof. Dr. Joseph Guislain. In 1982 een bronzen gedenkplaat in de St-Pietersnieuwstraat, aan de gevel van het huis waarin de Koninklijke Belgische Duivenbond is gevestigd, op de hoek van de Jozef Plateaustraat, ter herinnering aan Hugo Van der Goes. Een koperen gedenkplaat werd in 1983 in het Auditorium aan de Pasteurlaan ter herinnering aan Dr. Eug. Carp aangebracht. Verder nog een drietal anderen buiten Gent en die niet direct iets te zien heeft met de Gentse geschiedenis. Verder fungeerde hij ook als (Brabants) trekpaard en promotor in verscheidene andere herdenkingsorganisaties w.o. we vernoemen de herdenking van Prof. Dr. J. Guislain in 1960 met tentoonstelling, academische zitting en publicaties.

Het oprichten in 1982 van een monument voor de 20.000 gesneuvelde Gentenaars met aan het hoofd Filips Van Artevelde te West-Rozebeke in 1382. In 1983 een gedenkplaat ter ere van Koning Willem I in de Aula van de Rijksuniversiteit te Gent. Die koning verdiende wel een gedenkplaat, want tenslotte bezorgde hij Gent een universiteit. Verder werden er door zijn

toedoen ook nog twee gedenkpenningen uitgegeven. Een eerste in 1976 in herinnering aan de 400-ste verjaardag van de Pacificatie van Gent en in 1980, ter gelegenheid van de 50-ste verjaardag van de vernederlandsing van de R.U.G.

Het is waarschijnlijk onnodig ter vermelden dat hij elke manifestatie die hij inrichtte of hielp inrichten liet vergezellen door een vloed van artikels en zelfs brochures. Deze verschenen ten allen kante, maar vooral in de bondsbladen van de V.T.B.-V.A.B. waarvan de gehuldigde een hoofdbestuurslid is.

In de "Ghendtsche Tydinghen" verscheen van zijn hand "Zes eeuwen geleden" (Filips Van Artevelde) - 1982 - N°3 - blz. 159-160, en in samenwerking met Rudy Van Elslande "Van der Goes' muurschildering David en Abigaïl" - 1983 - N°1 - blz. 41-48.

Rudy Van Elslande, onze leden-lezers wel bekend, was secretaris van de in 1980 samen met Prof. Evrard opgerichte "Stichting Van der Goes". Laatstgenoemde nam het voorzitterschap waar. Op 25 februari 1983 werd de Stichting ontbonden. Tussen beide jaartallen ligt een ganse resem activiteiten vervat, allen ten bate van de verheerlijking van de grote Gentse schilder Hugo Van der Goes. Dat deze Stichting er nodig was bleek uit het feit dat de Stad Gent absoluut niet van plan was ook maar iets te organiseren in verband met Van der Goes. Uiteindelijk werd dan toch het "Imaginair Museum Hugo Van der Goes", eerst in het Stadhuis en later in het Museum voor Schone Kunsten ingericht. En typisch voor onwilligaards : in de eerste druk van de catalogus die het Imaginair Museum begeleidde werd de Stichting bedankt voor haar medewerking. In de tweede druk werd de Stichting en het dankwoord weggelaten.

Ook de uitgifte van een Van der Goespostzegel is te danken aan de Stichting. En de aanvraag aan de Stad Gent om de toelage voor een bronzen gedenkplaat eindigde op een "njet". Een reden was rap gevonden. Het huis waar men de bronzen plaat ging plaatsen was misschien niet het huis waar Van der Goes werd geboren. En "ongeveer" telde ook niet. Dit resulteerde uiteindelijk dan maar zoals het hoger werd beschreven.

Buiten het levendig houden van het Gents glorierijk verleden is hij ook actief in de geschiedenis der geneeskunde, o.m. door het geven van een vrije cursus hierover aan de universiteit te Gent, alsmede door het schrijven van artikels, brochures en boeken over de geschiedenis van de psychiatrie. Ook de aangrenzende gebieden werden behandeld zoals bvb. "Moderne Tovenarij" (1961), "Kempisch oord van barmhartigheid" (1959), "Dolhuizen en heksenprocessen" (1962), "Dolhuizen ten tijde van Jeroom Bosch" (1967) en "Epilepsie voorheen en thans" (1962).

Wanneer men dit alles leest hoeft men niet verwonderd te zijn dat Prof. Evrard in 1961 verkozen werd tot bestuurslid van het Zuidnederlands Genootschap voor de Geschiedenis der Geneeskunde, Wiskunde en Natuurwetenschappen.

Toen hij in mei 1940 als 16-jarige door een waanzinnige maatregel van de toenmalige regering diende te vluchten naar Frankrijk hield hij van zijn tocht een dagboek bij. In 1975 gaf hij dit dagboek uit in eigen beheer als brochure van 32 blz. onder de titel "Van 16 tot 35 jaar - Flitsen uit de oorlogsmaand mei '40." Het werd verspreid onder zijn vrienden.

We besluiten deze korte schets met de wetenschap dat er nog veel kan gezegd worden. Maar hopelijk blijkt uit deze enkele bladzijden wat voor een markante figuur Prof. Dr. A. Evrard wel is en met welke liefde hij telkenmale Gent in de schijnwerpers plaatst.

Hij kan op onze sympathie rekenen en ad multos annos.

André VERBEKE

EEN "VISCHMARKT TE GENT" DOOR JULES DE BRUYCKER

Albert Dutry, vrederechter, kunstcriticus en zelf zondagsschilder - een der allereersten ook die over het werk van Jules De Bruycker heeft geschreven (o.m. in "Le Bien Public" van 2 dec. 1901 en in het Brusselse tijdschrift "Durendal" van mei 1906) - bezat van deze kunstenaar, die hij fel bewonderde, een gewassen of geakwarelleerde tekening met als onderwerp "De Vischmarkt te Gent". Ten behoeve van een oeuvrecatalogus, die in het voorjaar van 1914 door ene Hervé Hache werd voorbereid in opdracht van de kunstverzamelaar René Van Herrewege (maar die ingevolge oorlogsomstandigheden jammer genoeg niet kon gerealiseerd worden - er kwam dan later wel, in 1933, een oeuvrecatalogus uitsluitend van de etsen, door Grégoire Le Roy), schreef Dutry in februari 1914 een kleine notitie bij die tekening in zijn bezit, een tekst die o.i. wel een publikatie verdient, omdat hij een aantal interessante gegevens bevat die nu allicht niemand meer zou kunnen achterhalen en die een pittige kommentaar bevatten bij de ikonografie van de betreffende tekening.

Waar het werk in kwestie zich momenteel bevindt, is ons niet bekend, en een afbeelding ervan hebben we evenmin. Maar misschien dat we, door de publikatie van Dutry's beschrijving ervan, het werk opnieuw op het spoor kunnen komen, tenminste als de eigenaar ervan zich zou willen bekend maken...

Ziehier hoe Albert Dutry (in het Frans, maar we vertaalden zijn tekst) de tekening "Vischmarkt te Gent" beschreef :

"Deze gewassen tekening - het is geen akwarel in de klassieke betekenis van het woord - is, zoals het grootste gedeelte van De Bruyckers produktie, tweevoudig belangrijk : artistiek en dokumentair.

Het is een bladzijde uit het lokale leven van vroeger, want de mijn ("la minque des bourgeois") gebeurt niet meer in openlucht op het Veerleplein, maar binnen de overdekte markt. Het gebouwtje voor de oproeper is afgebroken.

Ook de mensen zelf, door De Bruycker in karikatuur gebracht of, juister, gekarakteriseerd, zijn ook verdwenen.

Ziehier, rechts, een dikke visverkoper; hij was bekend onder de naam "De blaetze". Daarna zien we achtereenvolgens : Fanny, 't Peerd, 't Kaapke ("le chaperon") en een niet geïdentificeerd personage; daarna nog Wantje Delcour en de Weduwe Scheemaecker. De oproeper die uit zijn hokje naar buiten leunt, droeg een tekenende bijnaam : de Jeneverneus.

De volkkundige (1), die later de registers van de Gentse vismijn zal konsulteren, zal er savouereus naamkundig materiaal in aantreffen : de visverkopers zijn er immers genoteerd onder hun bijnaam of roepnaam, soms van een bijzonder vreemde beeldrijkheid.

Hij zal er - benevens 't Peerd, reeds vermeld - ook kunnen vinden : Ciska de Katte, Rose de Slaperige, Kowa (naamvorming van Jacoba), Wanne de Kl... (het Vlaams durft in zijn bijnamen wel eens een loopje nemen met de eerbaarheid...).

Het artistieke belang anderzijds van deze tekening is reeds aanzienlijk voor onze tijd zelf : de tekening was tot omstreeks 1903 het belangrijkste werk van de kunstenaar en ze is ontegensprekelijk superieur aan de "Prondelmarkt" van het Museum te Brussel, waarmee ze tegelijk werd tentoongesteld in het Gents Salon van...(2).

De roggen, die op het voorplan prijken, vormen op zichzelf al een mooi stuk stilleven en, naast de tekenaar, begint zich reeds de schilder te manifesteren. Dit werk releveerde toen al de kwaliteiten van de karaktertekenaar en van de mooie kolorist, die in de latere, meer complexe marktscènes volledig zou openbloeien, zekerder van tekening en vranker van tonaliteiten."

Tot zover dan de - uiteraard lovende - tekst die Dutry over De Bruyckers "Vischmarkt te Gent" schreef. Op basis van de gegeven beschrijving moet deze tekening alleszins toch "herkenbaar" zijn. En waarschijnlijk is ze ook wel gedateerd (vermoedelijk 1902). Wie zou ons kunnen zeggen, waar ze zich nu bevindt ?

Twee vragen nog in bijkomende orde. Wanneer precies werd het "roepershuisje" van de openlucht-vismijn afgebroken op het Veerleplein ? En waar

zou de volkskundige de toenmalige registers van de vismijn nog kunnen konsulteren ?

NOTEN

- (1) Men herleze eens de bijdrage van Prof. Dr. Paul De Keyser over "De Gentsche folklore in het werk van Julius De Bruycker" in "Oostvlaamse Zanten", XXI, nr. 1-2 (jan.-april 1946), blz. 17-21.
- (2) Datum door Dutry niet ingevuld. Het was op het 38e Driejaarlijks Salon te Gent in 1902. Jules De Bruycker stelde toen voor de allereerste keer tentoon (hij was toen 32 jaar oud). Het is n.a.v. die tentoonstelling dat de Staat, voor het Museum te Brussel, De Bruyckers "Prondelmarkt", een geakwarelleerde tekening, aangekocht heeft.

Dr. Paul HUYS

DE GESCHIEDENIS VAN DE VIJT- BORLUUTFUNDATIE EN HET LAM GODS

Wij starten in dit nummer de eerste aflevering van een reeks die handelt over een van de grootste meesterwerken aller tijden : HET LAM GODS. Onze medewerker Rudy van Elslande heeft er een uitgebreide studie over gemaakt en alle bekende gegevens gerangschikt in een chronologische volgorde.

Het Lam Godsretabel in de Gentse St.-Baafskathedraal is samen met het Portinari-altaar het belangrijkste werk van de 15de eeuwse schildersschool (noot 156). Het heeft reeds een zeer bewogen geschiedenis achter de rug, doch het leek ons nog al nutteloos om terug een aspekt of een algemeen overzicht te geven van dit relaas, daar dit zeer veel gebeurd is. De literatuur over het Lam Gods is zo omslachtig dat ze zelfs voor een ingewijde onoverzichtelijk is geworden. Om die reden hebben we getracht een weg in deze chaos te banen, door een kroniek op te stellen over dit Gents retabel. Wij hebben getracht alle bekende feiten, gebeurtenissen, zaken, die er direkt in verband mee te brengen zijn op te sommen, zonder ze daarom uitgebreid te bespreken. Als uitgangspunt hebben we de Vyt-Borluutfundatie genomen, daar eigenlijk het Lam Gods een deel is van deze schenking. De vragen o.a. wie de eerste opdrachtgever was, welke delen van Jan of Hubert zijn, de

algemene voorstelling, enz. worden hier niet besproken, daar wij geen enkel document vinden dat ermee verband houdt. Naast de geschiedenis is er tevens aandacht besteed aan de kopieën en aan overgenomen elementen in de keramiek, het porselein, het toneel, de schilder-, de beeldhouw- en de graveerkunst. Ook de filatelie en de fotografie zijn in dit werk opgenomen. Wij hebben er ons toe beperkt enkel de literatuur over de Gentse polyptiek tot 1800 op te nemen in de kroniek zelf, daar - met de nota's van dit artikel - er reeds 400 artikels in boeken, tijdschriften, verhandelingen, studies, enz. werden aangehaald daterende uit de 19de en 20ste eeuw. Uiteraard zullen ook hier leemten zijn en zelfs facetten die dubbelzinnig overkomen, doch lijken de aangehaalde werken voldoende om deze verder te kunnen onderzoeken. Hierbij danken wij Prof. Dr. A. Evrard, Dr. M. Comblen-Sonkes, Ir. M. Vermoesen, dhr. H. Collumbien, dhr. F. Van Bost, het personeel van het Stadsarchief, Rijksarchief en Universiteitsbibliotheek.

Rudy VAN ELSLANDE

1432, mei 6. In het inmiddels verdwenen handschrift Borluut werd volgens Lieven De Bast een melding gemaakt van de inwijding van het retabel (noot 1). De andere verstrekte bijzonderheden die vermeld werden in dit handschrift zijn aanvaardbaar. Volgens Duverger (noot 6a) strookt dit niet met de gebruikelijke gewoonten en is het daarom onaannemelijk. Wij operen hier eerder dat waarschijnlijk de doop van de eerste zoon van Filips de Goede en Isabella van Portugal, die - zoals Vijt - Joost noemde en die op die dag dit sacrament ontving in de Gentse hoofdkerk van de bisschop van Winchester, Henry Beaufort (die kort daarna overleed en begraven werd in de Gentse St.-Veerlekerk) (200), bedoeld werd, en het lijkt aanvaardbaar dat daarna een bezoek werd gebracht aan de Vijtkapel, waar het meesterwerk hing van de hofschilder. De 6de mei is eveneens de feestdag van St.-Jan de Evangelist, patroonsheilige van de Vytkapel.

Waarschijnlijk naar aanleiding van het doopsel van Joost schonk Isabella van Portugal een "cleet van nieu peers fluweel" versierd met haar wapenschild voor het beeld van St.-Anna of van O.L.-Vrouw (noot 210C).

1433, november 10. De abt van de St.-Pietersabdij te Gent bezocht het Vijtsteen in de Opperscheldestraat (Gouvernementstraat nr. 119) om aan de schenker de toelating te vragen, het Lam Gods te mogen bewonderen (noot 6a).

1435, mei 13. Stichtingsakte waarin vermeld wordt dat men alle dagen in de Vijtkapel een mis zal opdragen voor de zielen van de stichters, die daarvoor 38 ghemete lands in de nieuwe polder van Varnenbrouc (Waesland) schon-

ken aan de kerkfabriek, die samen met de erfgenamen de stichting in ere moesten houden (201). Daar de gronden die Vijt schonk voor zijn fundatie-onkosten regelmatig overstroomd werden, was Vijt reeds in 1414 betrokken geweest bij het indijken van de Waaslandse polders (202). Deze akte thans bewaard in het Gents stadsarchief werd in de loop der tijden onder verschillende omstandigheden onderzocht, daar er 3 afschriften van bestaan : 1597 door Maximiliaan De Vriendt, begin 17de eeuw, en 1661 door (vermoedelijk) Antheunis van der Luyten, en dat in 1745-47 aangevuld werd door kanunnik F. de Brunswijck (203). De kapel was in die periode reeds gescheiden van de kooromgang door een afsluiting, waarvan de sleutel werd toevertrouwd aan een geestelijke.

1435, oktober 16. Het monument van Margaretha van Ghistelle werd overgebracht naar de kapel achter “Joes Vyts tafele (=Lam Gods)” in de crypte (noot 201).

1436-1437. Jan zal de tekst op het paneel met O.L.-Vrouw van het retabel eveneens aanbrengen op diens “Madonna met kanunnik Van der Paele” (Brugge, Groeningemuseum) en op het Dresdener-reisaltaartje (Gemälde Galerie), dat dezelfde proportionele verhoudingen heeft als het Lam Gods (35).

Het brokaat met eekhoortjes (203A) achter de Madonna op dit Dresdener triptiekje herkennen we eveneens op dat achter O.L.-Vrouw van het Gentse veelluik. De Meester van het Albrecht-altaar ontleende de nis met het wasbekken van de buitenluiken op diens “Annunciatie” (ca. 1438) (Berlijn, Staatliche Museen) (noot 68).

Coremans (noot 6b) neemt aan dat kanunnik Jan van Scorel de toren van Utrecht in het midden van het Aanbiddingspaneel heeft geschilderd; wij verwerpen dit daar men deze toren ook ziet op Jan's Madonna met kanselier Rolin (Parijs, Louvre). Het oudst bekend document i.v.b. met dit Frans paneel (noot 35) identificeert het stadszicht met Gent (1705), doch nadien heeft men deze willen vereenzelvigen met Autun, Maastricht, Luik, Utrecht, Lyon, Geneve, enz., maar geen stelling is helemaal bevredigend gebleken. Op de kapitelen van de pilaren zien we o.m. Adam en Eva en het Offer van Kaïn, doch deze zijn van een andere aard dan op het Lam Gods. De Madonna met kanselier Rolin mag als tegenpool van het monumentaal aan het vlak gebonden Lam Gods beschouwd worden en staat zeer dicht bij de renaissance : de waarneming en de herschepping van de wereld tot in de kleinste details, het dichte en het verre, de intensiteit en de vrijheid, de verovering van de ruimte door samengestelde elementen, die tot een eenheid gebracht worden.

Gerard van der Meere werd door van Mander beschouwd als een belangrijk leerling van Hubert van Eyck. Volgens sommigen zou hij zelfs een aan-

deel gehad hebben in de voltooiing van het Gentse retabel. Geen enkel werk kon met enige zekerheid op zijn actief geplaatst worden (203B).

1439, maart 31. Registratie van het akkoord tussen de kerkfabriek en de bakkersnering d.d. 16 oktober 1435, waarbij de erfgenamen verzaken aan alle rechten. Hierin wordt het Lam Gods vermeld als "Joes Vyts taeffele".

1439, juni 18 Het jaargetijde voor Joos Vyt, overleden in 1439, wordt in de St.-Baafskathedraal gecelebreerd (204).

1439, december 15. De inventaris van de Gentse hoofdkerk opgesteld door pastoor Johannes Van Impe, die men wil aanzien als de inspirator van het Lam Gods, vermeldt echter de inboedel van de Vytkapel niet. Mogelijks werd deze afzonderlijk opgemaakt (noot 210C).

1440, Januari 10, De tekst op de boord van het antependium "Jhesus Via, Veritas, Vita" op het middenpaneel treffen we tevens aan op twee gelijkaardige panelen voorstellend het gelaat van Christus, die bewaard worden in een privaat-verzameling te Newcastle-Upon-Tyne en in het Groeningemuseum te Brugge. Deze atelierwerken van Jan van Eyck wijzen op de grote vraag naar schilderijen van deze meester op het einde van zijn leven. De kruistitel op de bron des levens op het veelluik vinden we in dezelfde volgorde terug op een Eyckiaanse Kruisiging te Berlijn. Dit werk dat door sommigen aan Jan van Eyck zelf wordt toegekend (o.a. Von Tschudi 1898, 95b) of aan diens broer Hubert (23e).past niet in de eyckiaanse vormenwereld (73c, 132b, 68). Dit primitief en moeizaam tot stand gekomen werk is één der duidelijkste voorbeelden van werken uit de epigonie van de 1ste navolging van Jan van Eyck. De schilder nam de techniek over van Van Eyck, maar begreep de inhoud niet. Zoals de Meester van de Grijnzende Johannes, een leerling van Jan (39b), greep hij hiervoor terug naar de archaische expressieve vormtaal der hoog-gotiek. Daar hij in dit paneel teruggreep naar de Kruisiging in het verbrande Turijns-Milaneesgebedenboek (noot 21) wil men hem identificeren met "hand H" uit dit boek (39c). Het landschap vinden we terug in een eyckiaans werk "St.-Franciscus ontvangt de Stigmaten" (Philadelphia, John G. Johnson collection), dat te zien aan het koloriet en de herkomst van de kopieën waarschijnlijk door een Vlaams meester in het zuiden van Europa werd geschilderd (cfr. De Levensbron). Een werk uit dezelfde periode in de National Gallery of Art te New-York, dat algemeen aanvaard toegekend wordt aan Jan van Eyck en dat wij door de afwijkende stijl en reminiscenties aan het Lam Gods afschreven en het op het actief plaatsten van een medewerker (noot 72), stelt de Annunciatie voor. De dialoog en de vleugels van de engel zijn ontleend aan de voorstelling op de buitenluiken van het retabel. De mantel van deze verkondiger is

geïnspireerd op deze van één der Zingende Engelen. De houding van de Madonna in een licht-blauw gewaad doet eerder aan van der Weyden, de Meester van de Gentse Calvatriptiek en van der Goes denken dan aan de auteur van het Gentse veelluik. Wij mogen dit werk met enige zekerheid van Jan van Eyck afschrijven. De tekst van het boek is gesuggereerd weergegeven, dit vinden we nooit bij Jan's zeer duidelijk geschreven handschriften afgebeeld op zijn panelen. Een laatste werk uit deze vroege navolging die we hier citeren is "De Madonna met kind en de HH. Johannes Baptist en Hieronymus" in de verzameling E. Proehl te Amsterdam. Hoewel we duidelijk eyckiaanse elementen kunnen onderscheiden is dit werk niet in de directe omgeving van Jan van Eyck geschilderd. De figuur van Johannes roept deze op het retabel voor ogen, zijn expressief gezicht herinnert aan dit der apostels. De tegels kunnen vergeleken worden met deze der engelenpanelen. De gezochte positie van het kind treffen we later aan in de goesiaanse panelen. Hebben we hier met een zuiver Gents paneel te maken ten tijde van de van Eyck's ? Een vergelijking met de miniatuurkunst lijkt hier wel verantwoord. Merken we hier op dat de afbeeldingen op 3 Zuid-Nederlandse koorkappen afzonderlijk voorstellende "Maria, de Almachtige en Johannes de Doper"(Wenen) gekopiëerd zijn naar de Deïsis van het Gentse retabel (noot 137b, 207).

Dhaenens (noot 210c) opteert dat deze gewaden mogelijks vervaardigd werden voor het 7de kapittel van de Orde van het Gulden Vlies in de hoofdkerk te Gent (1445). Tijdens dit kapittel was Pieter Blandelin tesorier van de orde. De enige Gentenaars die ooit lid waren van deze orde waren Jehan van der Clyte, heer van Komen (mogelijks een Gentenaar cfr. Philips van der Clyte) en Robert Masmines, wiens portret in de Berlijnse Staatliche Museen bewaard wordt (kopie : Lugano-Castagnola, Thyssen collection) (noot 68, 163). Dit is het derde Flémalleske werk dat we te Gent kunnen lokaliseren (cfr. 1448, 1583). Uit deze eerste epigonie dateert het "Morgan Breviarium" (New-York, Morgan bibliotheek), waarvan het Jonah-miniatuur (f. 291v^o) teruggaat op St.-Jan-Baptist van de Gentse Deïsis en de geknielde apostelen op de miniaturen met de "Hemelvaart" en de "Kroning van Maria" (f. 404) gekopiëerd zijn naar de voorste apostelen van het aanbiddingspaneel (noot 68).

NOTEN

Voor de noten vanaf nr. 1 tot 200, zie de vorige afleveringen van "De van Eyck's te Gent" gepubliceerd in 1983-N° 3-5, 1984-N° 1-3.5, 1985-N° 1 in dit tijdschrift.

200 H. Van Der Linden, *Itinéraire de Philippe le Bon, duc de Bourgogne*, 1940, blz. 100.

201 V. Van Der Haegen, *Fondation de messes à la chapelle de Josse Vyt*, in : *Handelingen der Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde te Gent*, dl.XV, 1914, blz 51-5.

- 202 *G. Wolters*, Recueil des bois, arrêtés et reglements... concernant l'administration des eaux et Poldres de la Flandre-Orientale, Gent 1869-1874, II, blz. 16-8.
- 203 *E. Dhanens*, De Vijd-Borluut fundatie en het Lam Godsretabel 1432-1797, in : Mededelingen van de Kon. Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten, klasse der Schone Kunsten, jg. XXXVIII, nr. 2, Brussel 1976.
- 203A *L. Aerts*, De aanbidding van het Lam Gods, het meesterwerk der gebroeders van Eyck, Diest 1942, blz. 36.
- 203B *Madonna* (145); *Portret van de H. Coleta* (146); *H. Lucreta* (15); *De Gentse Calvarietriптиek*, Gent St.-Baafs (152); *Wauters toeschrijvingen te Antwerpen, Brugge, Madrid, Rome* (153); *Breviarium Grimanie, Venetië St.-Marcusbibliotheek* (154); *Madonnatriптиek*, Antwerpen Maagdenhuis; *Madonna met het kind*, Philadelphia J.G. Johnson Collection (156); *De Inname van Jeruzalem door Titus*, Gent, museum; *De Ruycktriптиek*, Gent St.-Baafs; *Graflegging*, Gent, museum (157); *Kruisiging*, Brugge St.-Salvators; *Kruisiging*, Brugge Groeninge; *Triптиek met de H. Anna*, Gent museum (162); *De H. Catharina (en) van het retabel van Hoogstraten*, Antwerpen museum (102); *Verscheidene werken in de Staatliche Museen te Berlijn en de Sternburgse galerij te Lutschema* (145c); *2 portretten van Karmelieten te Londen en te Minden* (74a); *Annunciatie*, Madrid Prado (74a); *De Hemelvaart van Maria*, Brussel museum (cfr. 225); *Geboorte en Besnijdenis*, Brussel museum (*A.J. Wauters Catalogue historique et descriptif des tableaux anciens du Musée de Bruxelles*, 1906, nrs. 534, 541); *Kruisiging met schenker voorgesteld door een engel & zijluiken met een schenker en de H. Petrus en schenkster met H. Margaretha*, Brussel oudverzameling prins van Oranje (*J.P. Passavant, Kunstreise durch England und Belgien nebst einem Bericht über den Bau des Domturms zu Frankfurt am Main*, 1833, blz. 379,381,385).
- 204 *N. De Pauw*, *Obstuarium* 1889, blz. 121-122.
- 204A *E. Dhanens*, Tussen de Van Eyck's en Hugo van der Goes, in : Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten, Klasse der Schone Kunsten, jg. 45, nr.1, 1984, blz. 5-30.
- 204B *R. van Elslande - A. Evrard*, Een Kruisiging van Hugo van der Goes te Vosselare, in : *Het Land van Nevele*, jg. XIV, nr. 4, 1983, blz. 274-276.
- 205 *E. Dhanens*, St.-Baafskathedraal te Gent, in : *Inventaris van het Kunstpatrimonium te Oost-Vlaanderen*, dl. V, nr. 274.
- 206 *F. De Potter*, *Second Cartulaire de Gand*, Gent z.d. (na 1886) blz. 373, 390-391.
- 207 *J. Von Schlosser*, *Der Burgundische Paramentenschatz des Ordens von Goldenen Vlieze*, Wenen 1912.
- 207A *C.G. Heise*, *Norddeutsche Malerei, Studien zu ihrer enwicklungsgesichte im 15 Jahrhundert von Köln bis Hamburg*, Leipzig 1918. Voor andere ontleningen aan het Lam Gods door Duitse kunstenaars zie : *A. Stange*, *Deutsche Malerei der Gotik*, München-Berlijn 1954.
- 208 *A. Châtelet*, *Roger van der Weyden et Jean van Eyck*, in : *Jaarboek van het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten van Antwerpen* 1966, 1967, blz. 7-33
- 208A *A. Châtelet*, *Les primitifs hollandais, La peinture dans les Pays-Bas du Nord au XVe siècle*, Parijs 1980, blz. 39 ill. 29
- 208B *F. Gorissen*, *Das Stundenbuch der Katharina von Kleve - Analyse und Kommentar*, Berlijn, 1973, blz. 1006-8.
- 209a *J. De Baets*, *Het eerste Lam Godsspel 1458*, in : *Wetenschappelijke Tydingen*,

- jg. 18, 1958, blz. 15-24, 93-108; b) *L. Maeterlinck*, Une oeuvre de van Eyck mimée à Gand au XVe siècle (1458), in : *Bulletin de l'Art Ancien et Moderne*, 1906, blz. 215-6; c) *P. Bergman*, Note sur la représentation du retable de l'Agneau Mystique des van Eyck en tableau vivant, in : *Annales XXe congrès*, Gent 1907, blz. 19; d) *L. Van Puyvelde*, Schilderkunst en toneelvoortellingen op het einde van de middeleeuwen, in : *Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal en Letterkunde*, Gent 1912; e) *J. De Baets*, Is "Het Lam Gods" een geschilderd mysteriespel ? in : *Verslagen en mededelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal en Letterkunde*, Gent 1959, blz. 465-508.
- 210 a) *E. Dhanens*, Het retabel van het Lam Gods in de Sint-Baafskathedraal te Gent, in : *Inventaris van het Kunstpatrimonium van Oost-Vlaanderen*, Gent 1965, blz. 99; b) *A.G.B. Schayes*, Dagboek der Gentsche collatie bevattende een nauwkeurig verhaal van de gebeurtenissen te Gent en elders in Vlaanderen voorgevallen van de jaren 1446 tot 1515, 1842, blz. 438.
- 210A *J.K. Steppe*, Johannes Ockeghem en zijn tijd, tentoonstelling gehouden in het Stadhuis te Dendermonde 14 november - 6 december 1970, in : *Oudheidkundige Kring van het Land van Dendermonde*, Buitengewone uitgaven-nr. XXIV, 1970, blz. 220-225, nr. 154. Opvallend is de analogie tussen de God-figuur van dit paneel en deze op het Sint-Bertinusaltaar (Londen, National Gallery), die A. De Schryver afschrijft aan Marmion en toekent aan een Gents meester van omstreeks 1460 (cfr. 156). Deze voorstelling herinnert sterk aan een miniatuur uit een 16de eeuws getijdenboek (zie *W. Le Loup*, *Vlaamse kunst op perkament, Handschriften en miniaturen te Brugge van de 12de tot de 16de eeuw*, tentoonstelling ingericht door de stad Brugge in het Gruuthusemuseum 18 juli - 18 oktober 1981, blz. 277, nr. 118, kl. ill. 32bis.).
- 210B *G. Van Der Donckt-Duverger en E. Duverger*, Borduurwerkers en borduurwerk te Gent, III, in : *Gent 1000 jaar Kunst en Cultuur*, 1975, ill. 55.
- 210C *E. Dhanens*, De artistieke uitrusting van de St.-Janskerk te Gent in de 15de eeuw, in : *Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, Academiae Analecta, Klasse der Schone Kunsten*, jg. 44, nr. 1, 1983, blz. 52, 127.

't vervolgt

PUZZEL 1985

Kent gij goed en wel uw Gentse Stede,
Haar straten, gevels en de rest ?
Ook haar heden, haar vergaan verleden ?
Zo, waag u dan aan deze test.

Weet gij, vrienden, onze Kouter zijn,
Met zijn huizen, stenen, groot en klein ?

Daar valt warempel veel te leren...
Wanneer gij puzz'len wilt, gij dames en gij heren.

MISS THERY '85

Hoogedelgestrenge heer Quiz' bezweert de dames en heren hersengymnastiekers vooral de woorden van de wereldberoemde dichteres MISS THERY niet in de wind te slaan, want die woorden zouden wel eens kunnen nuttig zijn op hun lastige weg naar de eindzege.

Meer wijsheid wilde de kerel niet loslaten. Dus vroeg ik maar op de man af wat hij zelf over de puzzel '85 dacht en hoe hij hem uiteindelijk kwalificeerde. "Wel," antwoordde hij mij, "ik denk dat de meeste Holmessen-in-de-dop hem niet al te gemakkelijk zullen vinden maar beslist sympathiek."

Na een poosje verstrooid voor zich uit gekeken te hebben vervolgde hij : "Het is van 1973 geleden dat onze geliefde puzzelaars en puzzelaarsters op een FILIPPIENPUZZEL vergast werden. Ik veronderstel dat dat soort cijfer-woordenspel voor de meesten een bekende materie is. Mocht het evenwel gebeuren dat iemand niet lang genoeg naar school gegaan is om te weten hoe dat ding aan te pakken, wil ik hem (of haar) gratis ende om niet

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36
37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54
55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72
73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108
	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	
		125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138		

wegwijs maken. Ik liet door een van onze wereldvermaardste surrealistische kunstenaars een rooster tekenen bestaande uit 138 artistieke hokjes. Elk van die hokjes voorzag hij van een getal, uiteraard van 1 tot 138. Wie zal niet gesnapt hebben dat die 138 getallen zullen moeten vervangen worden door evenveel letters ? Maar door welke ?

Als u enigszins thuis bent in de Gentse toponymie (en -grafie) kunt u nu de tamelijk cryptografische omschrijvingen van NEGENTIEN specifiek Gentse “dingen” te lijf gaan en dat gebeurd zijnde de gevonden letters een voor een te expediteren naar de hokjes van het rooster. Is die halsbrekende toer u gelukt dan zult u iets te lezen krijgen dat natuurlijk aan Gent gewijd is. Dan zult u meteen beethebben wat MISS THERY in rijmpjes geleraard heeft.”

De rest is u maar al te goed bekend. U overstelpt de heer H. Collumbien, Lijnmolenstraat 149, 9110 Sint-Amandsberg-Gent met de resultaten van uw geleverd detectivelabeur. Vergeet dit niet : uw meesterwerk moet vóór 31 december in 's heren C. bezit zijn zoniet verspeelt u iedere kans een prijs in de wacht te slepen : een Rolls-Royce, een geïnstalleerde keuken, een kleurenteevee, een hespe, een bloende.

*

* *

92/46/112/113/31/2/138/56/58/133/113/80/7/88= Die *jaarlijkse populaire gebeurtenis* had dikwijls plaats in en vóór het Stadhuis.

12/126/57/101/9/137/127/31/121/13= Aldus noemde men op zeker ogenblik onze *Paradeplaats*.

55/1/130/79/131/3/28/61/5/65= Het was op deze *plaats* dat Geraard Denys letterlijk gesproken zijn slag thuis haalde.

100/86/25/17/104/55/134/44/20/30= Lang geleden noemde men dit (lomp) *gebouw Porta Gallica*.

85/116/75/22/83/6/114/55/77/115= Die van Gent stond op Ekkergemse grond van 1621 tot 1799, jaar waarop ze afgebroken werd. Die van Brugge bestaat nog en wordt jaarlijks door duizenden gelovigen (en anderen) bezocht.

123/120/72/111/136/103/91/4/90/78= Zowat overal (Meerbeke, Ophasselt, Geraardsbergen) kwamen van die door veel water omgeven partijtjes *grasland* voor. Gent noemde een van zijn straten naar zo'n partijtje grasland.

126/109/41/67/73/15/45/124/132/59= Dat *straatje* met zijn onwelvoeglijke, immorele naam kwam uit op de Vrijdagsmarkt.

129/122/47/74/16/117/68/69/37= Op dat historisch *heuveltje* sloegen Aman-
dus en een handvol volgelingen hun tenten op.

60/24/39/118/55/53/14/33/40= Op deze *plaats* moet u zijn om onder zes ogen
een praatje te slaan met de beroemde plantkundigen Rembert Dodonaeus
en Carolus Clusius.

126/108/119/125/102/97/122/95/110= Dat *huis* van bewaring stond op de
plaats waar men in 1719 het Pakhuis oprichtte.

11/54/52/98/10/38/26/18= Dit *gebouw* werd overal gebruikt door meestal
ongehuwde moeders die kinderloos wensten te blijven.

82/29/42/107/23/64/36/99= Deze *kereltjes* zegden “papa” tegen Graaf Ar-
nulf en “mama” tegen Tante Cesarine.

94/66/81/49/28/87/21/89= In deze *woning* vatten de baljuw en de schepenen
post om feestelijkheden en terechtstellingen al etend en drinkend bij te wo-
nen.

23/106/62/121/48/93/27= Vier van deze ongewone *verkeerswegen* liepen
onder het Groot Vleeshuis om uit te komen op de Vismarkt. De sporen er-
van zijn nog te bekennen.

100/8/70/55/49/1/43= Toen Dulle Griet van Oudenaarde naar Gent ver-
huisde werd ze op deze *plaats* gelost om vervolgens versleept te worden
naar Wannekenswaard.

67/101/122/57/128/105/51= Zo'n klein *ding* past geenszins aan de wijde
Graslei met haar brede gevels.

114/76/32/84/19/35= De Koestraat mocht zich rijkelijk voorzien achten in
die *dingen* want ze had er twee : een Grote en een Kleine.

135/20/134/50/34= Men zocht deze *plaats* uit om er het Sint-Elisabethsbe-
gijnhof op te richten.

96/46/3/63= Op dit *pleintje* stond eertijds (zie gezicht 1534) een kruis. Nu
staat daar een afgedantke monumentale pomp.

GODSDIENSTTOESTANDEN TIJDENS DE 14E EEUW TE GENT

Noot : Deze bijdrage is volledig ontleend aan de studie van Prof. Dr. Paul Fredericq "Geschiedenis der Inquisitie in de Nederlanden", Tweede Deel. Ter verduidelijking van enkele begrippen werd gebruik gemaakt van de encyclopedie Winkler Prins (W.P.)

Overall gisting en woeling op godsdienstig gebied, ziedaar het kenmerk van het geestelijk leven der 14e eeuw in onze gewesten.

Begijnen zijn devote, in een gemeenschap verenigde maagden of weduwen, die door de bijzondere aard van hun religieuze levenswijze het midden houden tussen leken en eigenlijke kloosterlingen (W.P.)

Gravin Johanna van Constantinopel stichtte te Gent en te Brugge een begijnhof. Haar zuster gravin Margaretha moedigde op allerlei wijze de begijnhoven in Vlaanderen aan en nam al de vrouwen, welke met hun goederen in een begijnhof wilden treden onder haar bescherming bij akte van 23 november 1245. In november 1311 op het concilie van Vienne bij Lyon liet paus Clemens V een paar decreten tegen de kettters opstellen.

Het eerste was gericht tegen de Begijnen in het algemeen. De paus stelt vast, dat, volgens allerlei ingewonnen inlichtingen en ontvangen klachten, deze vrouwen aan niemand de belofte van gehoorzaamheid afleggen, geen afstand doen van hun privaat eigendom en geen door de Kerk erkenden regel volgen, en dat zij niettemin een bepaalde kledij hebben aangenomen en door zekere geestelijken geregeerd worden; daarenboven twisten zij over de H. Drievuldigheid, de sacramenten en andere punten van het geloof en zaaien zij allerlei dolingen onder de eenvoudige lieden. In overleg met het algemeen concilie schaft de paus deze niet erkende en gevaarlijke orde ten eeuwigen dage af en hij verbiedt, op straf van de kerkelijke banvloek, dat zulke Begijnen verder voortbestaan of nieuwe zusters aanwerven. Dezelfde straf spreekt de paus uit tegen de geestelijken, die de Begijnen regeren en begunstigen. Van deze algemene veroordelingen zondert de paus nochtans die vrouwen uit, welke met of zonder gelofte van kuisheid in het geloof standvastig blijven en in hun kloosters God in alle deugd willen dienen.

Vooraf in het Graafschap Vlaanderen heeft men zich niet gestoord aan de afschaffing der begijnen door paus Clemens V, hoe vreemd dit ook voorkome.

De begijnen werden er door niemand verontrust en zij handelden alsof er niets gebeurd was; men ziet ze nieuwe giften ontvangen of kopen en verkopen.

De afschaffingsbul van November 1311 heeft de Vlaamse graaf Robrecht van Bethune evenmin belet, in de loop van het volgende jaar, bij acte van

15 October 1312, de prior der Predikheren van Gent en zijn opvolgers aan te duiden als bestuurders van het begijnhof van Ste Elisabeth aldaar; noch dezelfde graaf verhinderd, bij acte van 12 Juni 1312, een kanunnik van Doornik tot beschermer van dat begijnhof aan te stellen. In dit laatste stuk gewaagt zelfs de graaf van de opheffing der orde door paus Clemens V als van een nieuwigheid, waarmede hij niets te maken heeft (*pretextu novitatis huiusmodi*), terwijl hij integendeel verklaart de godvruchtige begijnen, die daar inwonen en in de toekomst nog zullen verblijven, onder zijn hoge bescherming te willen bewaren. Aan dat alles zal de Doornikse kanunnik streng de hand houden.

Ondertussen schijnen de Nederlandse begijnen bij Clemens' opvolger paus Johannes XXII een machtige voorspraak te hebben gevonden, want hij vaardigde een reeks bullen uit om die rechtgelovige vrouwen in hun eer te herstellen.

Willem, bisschop van Doornik, schonk bij twee acten van 24 maart 1328 zijn volmacht aan drie commissarissen zijnde de deken, een kanunnik en de officiaal van Doornik om de begijnen van zijn diocees te onderzoeken. Zij begaven zich naar Brugge, Aardenburg, Damme en Gent, ten einde ter plaatse de toestand der Begijnen te leren kennen. Aldaar hoorden zij talrijke geloofwaardige getuigen en te Gent werd hun zelfs een uitgebreide memorie ter verdediging der Gentse zusters aangeboden.

Dit Latijns stuk, door een ongenoemde opgesteld, is tot ons gekomen en verdient hier ontleed te worden. De onbekende schrijver verklaart er, dat zijn doel is door het gedrag der Gentse Begijnen aan te tonen, hoe heilig en rechtvaardig paus Johannes XXII heeft gehandeld, toen hij besliste, dat de rechtgelovige zusters niet vallen binnen de termen der afschaffingsbul van Clemens V. Eerst spreekt hij *De motivis fundandi beghinagia* en geeft daarover enige korte, doch hoogst merkwaardige beschouwingen ten beste. "Onze doorluchtige landsvrouwen zaliger gedachtenis - zegt hij - Johanna en haar zuster Margaretha van Constantinopel, die elkander opvolgden als gravinnen van Vlaanderen en van Henegouwen, hebben in verscheidene steden van Vlaanderen begijnhoven gesticht. Zij zagen in, dat het land een aantal vrouwen telde, die geen goede huwelijken konden sluiten, en dat vele dochters van eerlijke lieden, zowel edelen als onedelen, niet gemakkelijk in de vrouwenkloosters een plaats konden vinden, omdat zij te talrijk waren en hun ouders niet rijk genoeg om haar de gebruikelijke bruidschat der nonnen te bezorgen. De twee gravinnen zagen ook in, dat al deze eerbare dochters van goeden huize uit armoede zouden moeten gaan bedelen ofwel een leven leiden, dat voor haar zelve en haar familie schandelijk was, tenzij daartegen een redmiddel werd gevonden. Het was dan ook door een goddelijke ingeving gedreven, zo men denken mag, dat de twee gravinnen, op aanraden van bisschoppen en van andere deugdzame lieden, die instellingen tot stand brachten, die men begijnhoven noemt.

Doch keren wij terug naar de memorie van de ongenoemde schrijver, die vervolgens over de twee Gentse begijnhoven en over de levenswijze der aldaar inwonende zusters handelt. Deze bezitten niets in privaat eigendom buiten haar klederen, haar bed en haar koffer. Zij leven van hun handenarbeid; also wassen zij de wol en reinigen zij het laken, die haar door de Gentenaars worden toevertrouwd. Onder de arbeid bidden zij; 's morgens vroeg en 's avonds houden zij gezamenlijke godsdienstoefeningen in de kerk van hun begijnhof. Zij eten en drinken gewone spijzen en dranken en zij vasten veel. Zij gehoorzamen aan een grootjuffrouw en aan de oversten in ieder huis aangesteld. Hun zeden en hun geloof staan boven alle verdenking. Zij zijn in alle huishoudelijke zaken zo ervaren, dat zelfs hooggeplaatste lieden haar hun dochters toevertrouwen, verzekerd als ze zijn dat hun kinderen er geschikter zullen worden, hetzij voor 't huwelijk, hetzij voor het kloosterleven. De roem harer instelling is groot, zodat de Franse koning Lodewijk de Heilige haar een bezoek bracht en haar begunstigde, ja te Parijs en op verscheidene andere plaatsen van zijn koninkrijk begijnhoven oprichtte. Er zijn er niet minder dan twee te Gent, dat van Ste Elisabeth en dat van de Hooye; daarenboven vindt men in de stad zelve nog meer huizen waar Begijnen te zamen wonen. Het begijnhof van Ste Elisabeth is met muren en wallen omringd, heeft een kerk, een kerkhof, een ziekenhuis, een reeks huizen van gezamenlijk-inwoning met omheinde tuinen en twee kapellanijen.

Toen hun onderzoek ten einde was, maakten de commissarissen van de bisschop van Doornik hun beslissing openbaar. Dit geschiedde de 17 Mei 1328, in de kerk van het begijnhof van Ste-Elisabeth te Gent, integenwoordigheid van enige Gentse parochiepastoors en van andere betrouwbare personen als getuigen opgeroepen. In de plechtige acte, waarvan alsdanig lezing werd gegeven, verklaarden de commissarissen, dat zij tegen de Begijnen van Brugge, Aardenburg, Damme en Gent niets laakbaars hadden ontdekt noch aangaande het geloof noch aangaande hun levenswijze. Dien ten gevolge zijn die Begijnen geenszins te verwarren met degene, die in de afschaffingsbul van Clemens V bedoeld worden. Daarom wordt aan al de dekens, priesters en parochiepastoors van het bisdom Doornik bevolen, deze rechtgelovige begijnen en hun bezittingen tegen welkdanige vijanden te verdedigen.

De Flagellanten, ook wel geselbroeders of Geselaars genoemd. Gedreven door de vele boetepreken, ontstond ca. 1260 een broederschap, die door openbare boete en zelfkastijding God's barmhartigheid wilde afsmecken. Deze beweging verspreidde zich spoedig over Italië en Duitsland.

De hogere geestelijkheid werkte haar tegen en in het begin van de 14de eeuw was ze practisch verdwenen. Toen echter in 1348 Europa zwaar geteisterd werd door de pest, laaide de beweging opnieuw op ! Onder het

zingen van liederen trokken de Flagellanten van stad tot stad, ze geselden zich tot bloedens toe. (W.P.)

Juist in het midden en juist op het einde der 14e eeuw, bijna samenvallend met de pauselijke jubeljaren 1350 en 1400, zien wij in onze gewesten de secte der geselaars gedurende enige maanden aan 't woeden om dan weer spoorloos uit te sterven. Volgens het Gents Memorieboek zouden de geselaars in juni 1349 te Gent zijn verschenen. Item in dit jaer quame eene secte van Cruusbroers te Ghent in wedemaent ende droughen ene cruce achter ende vooren en ook zy quamen uut Almaengen.

Bij het uittrekken der Gentse Geselaars in Augustus 1349 (vermoedelijk naar Doornik, waar Le Muisit omstreeks die tijd van een bende van 450 Gentenaars spreekt), kregen zij vanen en kruisen op stadskosten vervaardigd mee, benevens een grote provisie waskaarsen, en zij waren aangevoerd door twee aanzienlijke hoofdmannen, schepenen van het voorgaande jaar. Wellicht waren deze, als te Doornik, door de regering zelve aangeesteld over de Geselaars. De Stadsrekening betitelt ze immers *onse goede*. En toen zij terugkeerden en in de stad hunnen intocht deden, dronken de schepenen wijn op stadskosten en werd de huur van de wagens der Gentse Geselaars gedurende drie en dertig dagen uit de stadskas betaald. Maar op het einde van het jaar zijn de inzichten van het Gents magistrat gans anders geworden. Eerst worden de nachtelijke geseltochten verboden. De schepenen wilden waarschijnlijk aan iederen Geselaar de verantwoordelijkheid van zijn daden laten en beletten dat zij in de duisternis van de nacht er aan zouden ontsnappen, toen zij in het najaar van 1349 (men zegt niet op welken datum) lieten afkondigen: "Dat alle deghene, die penitentie doen willen, dat sijse doen met ontdecken ende bloten ansichten, so dat men ze openbaerlike zien mach, ende neghene penitentie en doen naer de eerste clocke", d.i. na het luiden der eerste avondklok. De straf was een boete van drie pond.

Een andere verordening der Gentse schepenen, ook van einde 1349 schijnt ons gericht tegen de Geselaars die weigerden de wapens op te nemen om hun krijgsveld in de stad te verrichten.

Nadat de veroordeling der Geselaars door de paus in Vlaanderen was bekend geworden, traden de Gentse schepenen, één maand eerder dan het Doornikse magistrat, met een krachtig verbod op, dat de 6 Januari 1350 werd afgekondigd: "Vort dat niemen van den ghenen, die cruusbroeders of gheselers geweest hebben of meenen te wesene, dat sij vortan hem nimmer en gheselen, ende dies van al talomberen ende onderdanich zijn den verboede van der helegher kercken. Wie vortan der jeghen dade, ware in L lb. Vort dat niemen, edel no onedel, buten lande van Vlaendren en vare no en trecke no te lande no te watre. Diet dade, men zoud nemen an sijn lijf ende an sijn goed." De zeer hoge boete van 50 pond toont aan, dat het Gents magistrat zich machtig genoeg voelde om met de Geselaarssecte kort spel te

spelen; en de nog veel scherpere straf (verbeurte van lijf en goed) uitgesproken tegen Geselaarstochten buiten Vlaanderen, te lande of te water, zijn er een nieuw bewijs voor.

Die twee, overigens zeer ongelijke straffen, werden enige maanden later, in Mei, ineen versmolten tot vijftig jaar ballingschap uit het graafschap Vlaanderen, hetgeen nagenoeg gelijkstond met de verordening der Dooknikse stadsregering, die de levenslange ballingschap tegen de Geselaars had uitgesproken.

Een halve eeuw later flakkerde opnieuw dezelfde secte in de Nederlanden op.

De 18e augustus 1400 lieten de baljuw en de mannen van het Oudburg waar de graaf van Vlaanderen een rechtstreeks gezag op bezat, een scherp voorgebod op het Gravenkasteel uitroepen om de secte van de Geselaars met haar aanhangers in hun gebied te onderdrukken. Ze zeggen vernomen te hebben, dat sedert korte tijd zekere lieden zonder toelating der heilige kerk, opgerezen zijn, die een genootschap gevormd hebben en vergaderingen houden, waarop zij zich geselen onder het zingen van liederen "als cruusbroeders" dewelcke es contrarie Gods van Hemelrike der heiligher kercken den kerstinnen gheloeve ende elken goeden menschen in zinen persoen daer vele beroerten ende onrusten op ghescepen waren te commene, opdat zij niet wederstaen en worden altoet behoert".

Daarom geboden de baljuw en de mannen van de kasselrij van het Oudburg, dat niemand van hun onderhorigen die geselaars mag herbergen, spijzen noch laven noch in hun gezelschap treden op straf van tien jaar ballingschap.

Ook de schepenen van de stad Gent vaardigden een gelijkkluidend voorgebod tegen de geselaars uit. "In deser selver manieren waest ghedaen up tscepenhuus te Ghend mutatis mutandus." Ook deze geselziekte ging met een verschrikkelijke pest gepaard.

Er is nauwelijks een volk op aarde te vinden, dat de dans niet kent. Voor de natuurlvolkeren kan de dans een uitdrukking zijn van religieuze gevoelens. Het Christendom heeft zijn religieuze dansen eveneens gekend. In de Katholieke kerk werden ze verboden door het Concilie van 692. Dit verbod was niet efficiënt. Nog in de 18e eeuw dansten in afgelegen streken Franse priesters op heiligidagen. (W.P.)

We vinden de dansen vermeld in het graafschap Vlaanderen, in het hertogdom Brabant en in het hertogdom Gelderland. Zeer talrijk liepen de dansers het land af: naar Vlaanderen kwamen ze uit de Rijnlanden over Brabant in benden van honderd of honderd vijftig personen. Ze schijnen zelfs de openbare rust gestoord te hebben. Wie niet meedansen wilde, werd er toe gedwongen of mishandeld. Niet alleen de Kerk stond tegen hen op; men mag als zeker aannemen, dat de wereldlijke macht zich op meer dan een plaats de zaak ernstig zal hebben aangetrokken. Tenminste weten we

het stellig van de stad Gent, waar blijkens het Memorieboek de Dansers insgelijks verschenen waren “ende dansten deurgaens wech, dach ende nacht, zonder eten, zonder drincken of zonder slapen.” Ze werden er door het magistraat uit de stad gebannen en de zestiende eeuwse Gentenaar Marcus van Vaernewijc, die zo betrouwbaar is, wanneer hij over zijn vaderstad schrijft, zegt omstandig : “Ende den XIII Octobrus 1374 waren die zelve Dansers te Ghendt ghebannen vijftich jaren ut den lande ende graefschepe van Vlaenderen, op haerlieder hoofd, te ruijmen binnen sonneschijn, naar costuijme.”

M.STEELS

ONZE GENTSE KEUKENRUBRIEK (vervolg)

Dat Oude Keukenpiet een goede vent maar soms 'nen lastige kwibus is (zoals Oud Moetje zegt) is een waarheid als een koe. Hij is met zijn Melanie zoals vorig jaar op reis geweest en ik ga hem vriendelijk welkom wensen en informeren naar het aflopen van zijn reis. Van bij het openmaken van de deur fezelt Tante Mele mij in het oor : “opgepast, hij is met een verkeerd been uit 't bedde gestapt en zijn mutse staat verschrikkelijk scheef !” Moetje van haar kant doet achter zijn rug teken van : “t ziet er hem lief uit” en zet een bedenkelijk gezicht. Ik doe zo normaal mogelijk en zeg : “Elk zijn goeden dag en hoe is het afgelopen met 't verlof?” Als antwoord een onverstaanbaar gegrom. Ik bemerk schijnbaar niets en vervolg zo vriendelijk mogelijk :

Boekweitbloem : zeg Keukenpiet, er is een zekere Mevrouw C.M. die met een vriendelijk schrijven heeft geantwoord op het recept voor boekweitkoeken. Zij vermeldt : “met betrekking op boekweitbloem : in mijn jeugd bestond er in de Zuivelsteeg, bij de brug, een magazijn waar die fameuze boekweitbloem verkocht werd; ik herinner mij dat mijn moeder die daar ging kopen en ze voor de helft met de helft tarwebloem vermengde voor het maken van kneukels met rozijnen, brei en pannekoeken. Dit huis bestaat nog en boven de ingangdeur is er zelfs een bas-relief waar men een handelaar ziet terwijl hij zijn bloem afweegt en aan de klant overmaakt”.

Ik zeg zo : dat is vriendelijk he ? ! Antwoord : een eenvoudige beweging van stilzwijgend schouderophalen. Ik gebaar van krommenaas en vraag nog-

maals naar 't verlov en of zij goed geeten hebben. Antwoord : ja, water, en nog water en nog water en koude. En het eten ? zo vraag ik weer. Nieuw schouderophalen. Maar dat was nu op geen blauwen steen gevallen en ik vraag : zeg, beer op sokken, hebt gij uw tongsken verloren dan ? Geen antwoord. Ik gebaar van pijkens en ondervraag opnieuw : veel goede platjes gehad en was er niets bij waar wij de lezers van

Palmares ook eens van de Kempische keuken kunnen laten profiteren ? Antwoord : 't was goed gelijk altijd maar ik draag 'nen andermans geheimen niet buiten ! Nu begon de pap over te koken en ik had lust Oude Keukenpiet 'nen fieve-l'amour te geven of 'nen keer flink mijn gedacht te zeggen maar Tante Mele die rook dat er look in de meers was, hielp ons uit de sloosters en verkondigde dat er met die stierskop vandaag weer niets aan te vangen was, dat zij later met hem wel een eitje zou pellen en dat zij wel een en ander over hun sejour in de Kempen zou vertellen.

Nu moet gij weten dat kinderen overal dezelfde zijn en dat het eten altijd elders beter smaakt dan thuis. Bij een bezoek hadden haar twee neefjes een nette voorliefde getoond voor rijstpap met bruine suiker en dus had zij het eerst over :

Bleke bruine suiker : ter bestrooiing van rijstpap, pannekoeken, flensjes en andere zoetigheden. Deze suiker bleek dezelfde te zijn als gekende merken zoals bij ons in 't Vlaamse land. Verder vertelde zij over verschillende gerechten waarbij voornamelijk **tomaten** en **champignons** te pas kwamen en vooral speciaal **goede sausen** waarvan zij het geheim niet had kunnen achterhalen. Als **vis-hotels** hadden haar vooral getroffen :

Forel : gebakken en in de oven gestoken, overdekt met geschilferde amandels verder gegarneerd met boontjes en tomaten en opgediend met gekookte aardappels.

Tarbot : gratineerd in de oven, met botersaus, en opgediend met worteltjes (op zijn Hollands), gegarneerd met tomaat, een witte saus en gekookte aardappels.

Gevulde tomaten : met zalm en garnaal goed doordrenkt van mayonaisse-saus, alles op een bed van latuwesla en opgediend met gefruite aardappeltjes.

Een tweede bereiding van gevulde tomaten : met grote (roze) en kleine garnaal, koude vis, stukjes krab onderengewerkt met gekookt ei en mayonnaise, opgediend met sla en erwten, versierd met schilletjes gekookt ei en geserveerd met gebakken aardappeltjes.

Kreeftencoctail : als voorgerecht : in champagneglas : stukjes kreeft op gesneden fijne sla, in roze mayonaisse-saus gemengd met cognac of fijne likeur en citroensap, ook stukjes wit van ei : een dikke schil citroen dient ter versiering (rechtstaand) aan het glas.

Vleesgerechten, ook eiergerechten :

Blindevinken : bestaande uit gehakt in hesp, opgediend ('s avonds) met koude boontjes, geraspte wortels en gebakken aardappels.

Kalfsschinkel : in een speciale saus bereid met Grand Marnier, opgediend met champignons en aardappelkroketjes.

Kalfsgebraad : met bloemkool en witte saus waarin zeer kleine stukjes fijngehakte gekookte hesp.

Eiergerecht : per persoon drie halve hard gekookte eieren overdekt met een schil gekookte hesp, bereid in de oven met ketchup en tomatensaus, opgediend met aardappelpuree, sla en komkommers.

Kalfslever : in de oven opgediend met gebakken aardappels en fruitcompo-
te (appels + abrikozen).

Fricandellen : warm opgediend overgoten met ei (paardoog) en opgediend
met witte boontjes, fijngesneden worteltjes en aardappelpurée.

Kalfsfricassee : met een bruine saus, opgediend met prinsesseboontjes en
tomaten.

Asperges in hespenrol : in den oven bereid, en opgediend in witte saus met
schilletjes gebakken aardappel.

Varkenstong : met maderasaus met champignons en aardappelpuree.

Wienerschnitzel : (lapjes kalfsvlees gedraaid in eiwit en chapelure of ge-
raspte beschuit), in de braadpan gebakken en opgediend gegarneerd met
een schilletje citroen waarop een opgerold ansjovisje met een zwarte olijf,
en geserveerd met gefruite aardappeltjes.

Macaroni : met halve harde eieren, in de oven opgediend met een dunne
witte saus waarin kleine stukjes krab.

Vermelden wij nog als **nagerecht** :

Vanillekroom : zeer slapjes met inmenging (vóór het afkoelen) van kersen
en allerhande stukjes fruit.

Vanillepudding : gesteven en gegarneerd met zeer hardgeslagen wit van ei
en geraspte chocolade. Toen ik Tante Mele onderbrak om op te merken dat
dit alles erg geleek op een prima franse of belgische restaurantkeuken,
keek zij mij op haar beurt tamelijk verontwaardigd aan en zei verbaasd : gij
hebt toch zeker niet verwacht dat men u nu in een degelijk Kempisch hotel
nog ouderwetse boerenkost zou opdienen ? 't Voornaamste is dat het
allemaal zuivere kost is, weinig gespecerij en gezond.

En - zo vervolgde ze - om U nu van uw kritiekzucht af te leren, verplaats ik
tot een volgende maal **de kip à l'orange, met fruitsla, de kroketjes van kip
en vlees, de kip met curry, de taost met zwezerik en champignons** en het
korhoen à la fine champagne. Van een Gentse keuken gesproken !

Maar ik hield mijn bek in de pluimen, bij mij zelve denkend : het zal nuttig
zijn met het oog op de Feestdagen en 't zal 't voorzichtigst zijn van te zwij-
gen dat ik zweet en er nu netjes met een beleefde groet uit te muizen. 't Zal
koelen zonder blazen, denkt gij het ook niet.

R.V.
('t vervolgt)

AANWINSTEN 1985 DOCUMENTATIECENTRUM (Selectie)

OVERZICHT DER RUBRIEKEN

- G Gent
- H Geschiedenis
- T Onderwijs
- O Oost-Vlaanderen
- SA Sint-Amandsberg
- V Volkskunde
- Localia
- Plannen

Letters en cijfers op het einde van de regel geven de standplaats aan in de rekken. Per rubriek en per plaatsingsnummer gerangschikt.

PLANNEN

- Drongen : Hassels en Blaarmeersen, kadastraal plan. grote rol
- Gent, kadastraal plan uit de Franse tijd. grote rol
- Gent en Zelzate, kanaalzone, kadastraal plan, uit-treksel, 1929. grote rol
- Sint-Amandsberg, historische reconstructiekaart, door Hippoliet De Schrijver. grote rol
- Sint-Amandsberg, kadastraal plan. grote rol
- Souvenir de la procession et des solennités religieuses qui ont eu lieu à Gand en 1867. kast

G

- Anoniem - Catalogus.
- Bloemen uit Latem en Leiestreek. G 17 L 2
- Anoniem - Catalogus
- Gemengd Boeket. G 8 H 3
- Anoniem - Catalogus
- Meesterwerken in zilver. G 21 F 18
- Anoniem - Catalogus
- Tekeningen, pastels en aquarellen uit eigen collectie. G 21 H 33
- Bailleul (Beatrix)
- De oude koninglyke gilde Sint-Rochus te Gent. G 29 E 1
- Chatelet (Rudy)
- Gentse Postkroniek 1. G 18 E 4
- Decavele (Johan)
- Gent, Historisch hart van Vlaanderen. G 3 A 23

- De Meester (Eric)
- Postgeschiedenis en poststempels van het postkantoor
Gent 10. G 31 B 3-3
- De Mont (Paul)
- Artevelde, de mythe en de man. G 2 ART 12
- De Pue (Jordanus P.)
- Het huidig Dominicanenklooster te Gent. G 6 I 6
- De Pue (Jordanus P.)
- Het Oud-Dominicanenklooster "Het Pand",
Onderbergen. G 6 I 7
- Dony (Frans L.M.)
- Meesters der Schilderkunst. (Alle tot nu toe bekende
werken van Van Eyck). G 7 B 18
- Haerens (Karel)
- Een Gentenaar in Parijs. G 19 HAE 1
- Leleux (Fernand)
- Figures révolutionnaires gantoises G 2 D 17
- Marchal (Jean-Paul)
- Gent, '40-'45. G 2 D 16
- Vandervelden (Jos.)
- Het leven van Sint Bavo. G 6 B 9
- Waeri (P.)
- Verzameling der volledige Kluchtige en Politieke
liederen van Karel Waeri. G 19 WAE 1
- H**
- d'Hane-Steenhuysse (Charles)
- Documents pour servir à l'histoire des événements de
1831. H 9/19
- d'Hane-Steenhuysse (Charles)
- Ma dernière réponse au général Eenens.
de Pontécoulant H 9/19
- Pétition à messieurs les sénateurs et représentants de
la Belgique. H 9/30
- Dhondt (J.)
- Nieuw geluid over 1830. H 9/31
- Frédéricq (Paul)
- Thorbecke voor 1830. H 9/32
- O**
- Boerjan (Gilbert)
- Het landschap te Mariakerke. 02 B 21-3

- Coppens (Geertrui)
 - Bibliografisch repertorium van universitaire thesissen. 0 17 D 8-1
 Van Isterdael (Herman)
 - Bibliotheek en Documentatiecentrum. (Catalogoeg.) 0 2 B 32a 3

SA

- Anoniem
 - Sint-Jan-Berchmanscollege. SA 12 C 7
 De Pue (Jordanus Piet)
 - Geschiedenis Groot Begijnhof Sint Elisabeth Gent en
 St.-Amandsberg. SA 10 B 18
 Sterkens-Cieters (Paula)
 - Prudens Van Duyse. SA 7V.DU5

V

- Anoniem
 - Snoeck's Almanach. 1951, 1954, 1969-73. V 20 C 2
 Anoniem
 - Snoeck's Grote Almanak. 1945, 1957, 1958, 1966. V 20 C 3
 Hoebeke (G.)
 - Sagen in Oostvlaanderen. V 18 C 10

LOCALIA

- Braekeleirs (Juliaan)
 - Heemkundige sprokkelingen over Mariakerke. 991/2-1

De bibliothecaresse,
 Mevr. VAN GELUWE-EGGERMONT A.

VRAAG EN ANTWOORD

De Heer **Romain Coppens** vraagt “Wie kan meer inlichtingen verstrekken over juffrouw Caroline-Françoise-Josèphe Limnander, rentenierster te Gent, regelmatig verblijvende op haar buitenverblijf in Lovendegem, die in 1803 aan kanunnik Triest de nodige fondsen ter beschikking stelde, zodat hij de eerste Zusters van Liefde te Lovendegem kon huisvesten ?”

De Heer **Marc Van Overmeiren** vraagt : “Kent iemand de benaming van het grote Louis-Philippe-herenhuis op het einde van de Onderbergen, hoek Zandpoortstraat, nu in gebruik door het O.C.M.W. “Bouwen door de eeuwen heen 4 na” zwijgt daarover in alle talen, en ook andere gidsen brengen geen klaarheid, terwijl een zo voorname woning toch aan een voorname familie moet hebben toebehoord. Ik heb alleen kunnen vernemen dat het vroeger door een magistraat werd bewoond. Kent ook iemand de naam van het herenhuis rechts naast het hotel van Saceghem in de Drabstraat ?”

BESCHERMLEDEN 1985

Mw. De Staute-De Loore H. (2000)

Mw. Destanberg-Dhaenens (2000)

Jozef Peirs (1500)

Louis Peeters (1000)

Dr Roland Marlier (1000)

Chris Scheiris (1000)

Mej. S. De Stoop (1000)

Guy Beyaert (1000)

Paul Bernaerts (1000)

STEUNENDE LEDEN 1985 (500)

Paul De Coninck

J. Hennequin

Hubert Van Hoorde

Louis De Meyer

Albert Preys

Robert Waeri

Etienne Dekoning

Baron Jacques Fredericq

Jacques Vermeulen

Mw Torrekens-De Rudder

Jacques Piette

Gaston Huygevelt

Henri Brasseur
Marc Vandegehuchte
Leopold Geerinckx
Jules Waeri
A.J. Impens
Prof. Dr André Kint
Suzanne Hiernaux
Mw Berglund-De Feyter
Jacques De Backer
Willy Steyaert
Herman Hollanders
Bernard Cruyt
Abundio Larrea
Pierre De Caluwe
Charles Pierre
Lucien Ongena
Mej. Anne Cocriamont
Jean Tytgat
G. De Backer
Paul De Cramer
Emile Flamant
Dr Henri Depoorter
Patrick Lafontaine
Marcella Cottinie
Michel Noppe

Prof. Dr A. Comhaire
Marcel Coucke
Robert Simons
Jean-Paul Fobe
Dr Antoine Mathys
Prudence Mees
Freddy Hoste
Adolf Bucqué
Joseph Roosen
Dr Charles Annez
N.V. Kredietbank
Johan De Wit
Alfred Roose
Luc Sonnevile
Marcel De Preter
Willy Van Mossevelde
Mw Vandeweghe-Minne
Raoul Wallaert
Lucien De Temmerman
Albert Van Acker
Frans Vandenhout
Ferdinand Handovsky
Geert Van Doorne
Jozef Kimpe

STEUNFONDS 1985

1000 - G. Versmessen
500 - H. Collumbien
300 - Ir G. Veeckman
250 - J. Van Bockstaele; J. Leten; M. Stepman; Ch. Dael
150 - Mw J. De Bouck; F. Cocquyt; N. Hostyn
100 - A. Mertens; E. de Meester; F. Andries; R. Coppejans; G. Lodrigo;
Ch. Fassin; M. Vervalcke; J. Thissen; Mw D. Sarteel; S. Tollenaere;
A. Brysse; M. Baecke; Mw Leducq-Van Gendt; G. Vandevaire
50 - R. Waeri; R. De Geyter; G. De Boel; A. Noest; Th. De Smet; G.
Oosterlinck; A. Janssens; A. De Pauw; J.-P. De Bruyn; G. Blom-
maert; M. Vanheuerswijn; Mej. M.-J. De Smet; G. Van Damme;
R. Thienpont; L. Elderweirt; Fr. Vervenne; Mw Leperre-Nicasens;
Mw J. Boeckx; L. Lekens; Prof. Dr R. Tavernier; A. Van Hecke;
M. Bockstaele; Mw M.-L. Dorpels; A. Van Durme; Mw S. De

Smet; H. Claeys; J. Van Hulle; R. Vanrusselt; L. Claeys; J. Goeman; W. Verleyen; C. Block; W. De Graeve; E. De Wulf; G. Fortie; G. Mc Hugh; W. Eggermont; L. Hoste; Mej. S. Wadin; E. Van den Bossche; Mw Wauters-D'haen E.; L. Van Bossele; P. Mortier; Mw M. Buquoy; W. Segers; J. De Wilde; H. Van den Bossche; R. Hoogstoel; M. Van Lancker; Mej. S. Vanden Bogaerde; Mw Keppens-Dentandt M.J.; R. Derck; L. Van Melle; D. Wuytinck R. De Smul; Mw Cools-Derudder; D. Martens; A. Michiels; Chr. Vastemans; A. Baert; J.-P. Roose; J.-P. Peckstadt; A. Labout; L. De Rammelaere; L. Merchiers; W. De Clercq; Mw Y. Plaschaert.

INHOUD 1985

1.		
←	Over Kunstaffiches voor de Wereldtentoonstelling te Gent in 1913	2
←	Inventaire archéologique : De Sint-Janskapel	18
←	Jean-Baptiste-Louis Maes-Canini, een talentvolle doch miskende	
✓	Gentse kunstschilder	22
←	De Van Eyck's te Gent : Leerlingen en Medewerkers (2e Deel)	26
←	Even memoreren : 250 jaar geleden stierf Franciscus Rooman	45
←	Onze Gentse keukenrubriek	49
➤	De Roep van de Straete (In 1752)	52
	Vraag en Antwoord	55
	Lezers schrijven ons	57
2.		
←	Het Huizeken van Maastricht	64
←	Inventaire archéologique : Het Korenmetershuis	75
←	Negen gepentekende standbeelden	78
←	Brief uit Argentinië. Anno 1889	88
←	Onze Gentse keukenrubriek	91
←	Nog steeds over de Wereldtentoonstelling 1913	94
←	Jeroom Duquesnoy II en het grafmonument van Bisschop Antoon	
✓	Triest	95
←	In memoriam : Rudolf Van Oost	104
	Bibliografie	105
	Lezers schrijven ons	106
	Vraag en antwoord	108
	Oplossing Puzzel '84	115
	Aanwinsten 1984 Documentatiecentrum	120
3.		
←	De Brabantse Omwenteling. De Gevechten te Gent.	124
←	Inventaire archéologique : Het Groot Privilege van Maria van	
←	Bourgondië	143
←	Het Sint-Denijs- en Farmanplein. Een brokje geschiedenis	146
✓	Sneeuw- en ijsperikelen en voor het eerst meeuwen in de stad	
✓	Honderd jaar geleden (1885)	156
✓	Schandstrafinstrumenten langs de Gentse straten	158
✓	Onze Gentse keukenrubriek	169
✓	Nog over stoven	173
	Vraag en antwoord	179
	Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis. Werking 1984	183
	Lezers schrijven ons	185

Bibliografie	187
Aanwinsten Documentatiecentrum	189
Varia	193
4.	
— Geschiedenis der Gentse kazernen	196
— Even memoreren : 175 jaar geleden werd Louis Van Houtte geboren	225
— Inventaire archéologique:De voormalige kerk der Paters Capucijnen	229
— Lieven Bauwens	232
— Onze Gentse keukenrubriek	240
— Het Oud Casino op de Coupure	244
— Bibliografie	247
— Vraag en Antwoord	250
— Nieuwe uitgaven	253
— Lezers schrijven ons	255
— Schenking Ere-Voorzitter Jean Tytgat	256
5.	
— Joseph Paelinck (1781-1839). Leven en werk.	260
— Inventaire archéologique : De Pomp op de Zandberg.	271
— De Kazerne op de Kattenberg, nu de “Leopold”.	273
— Heeft het “Huizeken van Maastricht” zijn vierde uitgave te Gent gemist ?	296
— Jan Boeksent.	298
— Vivan Lène (Herinnering aan de Mobilisatie-periode Winter 1939).	303
— Bibliografie.	306
— Onze Gentse keukenrubriek.	307
— Vraag en Antwoord.	309
— Aanvullende ledenlijst.	310
6.	
— De Grote Kavaleriekazerne, alias het “Pesthuis”.	313
— Inventaire archéologique : Het Graanstapelhuis.	331
— De Waterstoet van 1905.	334
— Bij een huldiging.	337
— Een “Vischmarkt te Gent” door Jules De Bruycker.	340
— De Geschiedenis van de Vijt-Borluutfundatie en het Lam Gods.	342
— Puzzel 1985.	349
— Godsdiensttoestanden tijdens de 14e eeuw te Gent.	352
— Onze Gentse Keukenrubriek.	357
— Aanwinsten 1985 Documentatiecentrum.	361
— Vraag en Antwoord.	364
— Steunfonds.	365